
**Medzinárodný pakt
o hospodárskych,
sociálnych a kultúrnych
právach**

VÝBOR PRE HOSPODÁRSKE, SOCIÁLNE a KULTÚRNE PRÁVA

**SPRÁVA PREDKLADANÁ ŠTÁTOM - ZMLUVNOU STRANOU MEDZINÁRODNÉHO
PAKTU O HOSPODÁRSKYCH, SOCIÁLNYCH A KULTÚRNYCH PRÁVACH**

Východisková a druhá periodická správa

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

December 2000

Úvod

1. V súlade s ustanovením článku 16 Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ďalej „Pakt“), predkladá Slovenská republika - zmluvná strana uvedeného medzinárodnoprávného dokumentu - správu o zákonodarných, správnych a iných opatreniach, prijatých Slovenskou republikou na vykonanie ustanovení Paktu. Predkladaný dokument predstavuje Východiskovú a druhú periodickú správu Slovenskej republiky. Správu vypracovalo Ministerstvo zahraničných vecí SR v spolupráci s ostatnými relevantnými rezortmi SR na základe manuálu OSN obsahujúceho odporúčania a zásady, ktoré majú byť zohľadnené v obsahu a forme jednotlivých východiskových správ k medzinárodným ľudsko-právnym dohovorom OSN. Pri vypracovaní správy boli využité i cenné poznatky mimovládnych organizácií, ktoré vyvíjajú činnosť v oblasti ľudských práv v Slovenskej republike.

2. Pakt bol v mene bývalej Československej socialistickej republiky podpísaný dňa 7. októbra 1968 v New Yorku a prezident ho ratifikoval. Ratifikačná listina bola uložená u generálneho tajomníka OSN, depozitára Paktu dňa 23. decembra 1975. Na základe ustanovenia článku 27 Pakt nadobudol platnosť 3. januára 1976. Pre Československú socialistickú republiku nadobudol Pakt platnosť 23. marca 1976. Text Paktu bol vyhlásený vyhláškou ministra zahraničných vecí dňa 10. mája 1976 publikovanou v Zbierke zákonov pod č. 120 z roku 1976. Prezident ČSSR ratifikoval Pakt s vyhlásením k článku 26 ods. 1. V dôsledku sukcesie po bývalej Českej a Slovenskej Federatívnej Republike (predtým Československej socialistickej republike/Československej republike) sa Slovenská republika stala zmluvnou stranou Paktu dňa 28. mája 1993 so spätnou účinnosťou od 1. januára 1993.

3. Slovenská republika v zmysle ustanovení článku 23 Paktu súhlasila s tým, že medzinárodné opatrenia na dosiahnutie práv uznaných v Pakte, zahŕňajú také metódy, ako je uzavieranie dohovorov, prijímanie odporúčaní, poskytovanie technickej pomoci,

konanie regionálnych a technických zasadaní za účelom konzultácií, ako aj štúdie organizované v spojení s príslušnými vládami.

VŠEOBECNÉ INFORMÁCIE

4. Slovenská republika vznikla 1. januára 1993 na základe Ústavného zákona č. 542/1992 Zb. o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej republiky. Po voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky konaných v septembri 1998 pôsobí na území Slovenskej republiky 74 politických strán a 22 politických hnutí, zoznam ktorých je uvedený v abecednom poradí v tabuľke. Predkladaná Východisková a druhá periodická správa posudzuje obdobie od vzniku Slovenskej republiky 1. 1. 1993 do 31.10. 2000.

I. Politické strany	
1. Béčko - Revolučná robotnícka strana	38. Strana demokratickej ľavice
2. Bratislavská strana Slovenska	39. Strana demokratickej jednoty Rómov
3. Demokratická aliancia Rómov v SR	40. Strana demokratického centra Slovenska
4. Demokratická strana	41. Strana demokratického streda
5. Hnutie za demokratické Slovensko	42. Strana dôchodcov Slovenska
6. Jednotná strana pracujúcich Slovenska	43. Strana dôchodcov a sociálne odkázaných
7. Komunistická strana Slovenska	44. Strana integrácie Rómov na Slovensku
8. Košická občianska strana	45. Strana kresťansko-katolícka
9. Kresťanská ľudová strana	46. Strana ľudských práv
10. Liberáli	47. Strana Maďarskej koalície - Magyar Koalíció Pártja
11. Liberálnodemokratická strana na Slovensku	48. Strana maďarských socialistov
12. Ľudová strana	49. Strana mladých demokratov
13. Maďarská volebná konzervatívno-liberálna strana	50. Strana národného porozumenia
14. Maďarská socialistická strana Slovenska	51. Strana národnej prosperity
15. Národná alternatíva Slovenska	52. Strana občianskeho porozumenia
16. Národná únia zdravotne postihnutých Slovenska	53. Strana občianskej svornosti
17. Naša strana	54. Strana ochrany práv Rómov na Slovensku
18. Nezávislá iniciatíva (NEI) Slovenskej republiky	55. Strana práce
19. Nezávislé fórum	56. Strana práce a istoty
20. Občianska strana Slovenska	57. Strana práce a rozvoja
21. Občiansko-liberálna strana Slovenska	58. Strana pravdy
22. Progresívna Konzervatívna Strana	59. Strana Prírodného zákona
23. Reálna sociálnodemokratická strana Slovákov	60. Strana proti korupcii - za poriadok, prácu a uznanie pre všetkých slušných občanov
24. Republikánska strana	61. Strana robotníkov Slovenska
25. Rómska iniciatíva Slovenska	62. Strana Rómov Slovenska
26. Rómska národnostná strana	63. Strana rómskych demokratov v Slovenskej republike
27. Rómska občianska iniciatíva	64. Strana slobodných demokratov na Slovensku
28. Slobodná strana Slovenska	65. Strana slobody
29. Slovenská demokratická koalícia	66. Strana slovenského ľudu
30. Slovenská ľudová strana	67. Strana sociálnej demokracie Rómov na Slovensku
31. Slovenská národná jednota	68. Strana zelených na Slovensku
32. Slovenská národná strana	69. Trend tretieho tisícročia
33. Slovenský mimoparlamentný snem	70. Únia Rómskej občianskej iniciatívy v SR
34. Slovenský národný kongres - Strana kresť. demokrat.	71. Zjednotená robotnícka strana Slovenska
35. Smer	72. Združenie pre republiku - Republikán
36. Sociálnodemokratická strana Slovenska	73. Združenie robotníkov Slovenska
37. Sociálnodemokratická únia Slovenska	74. Živnostenská strana Slovenskej republiky

II. POLITICKÉ HNUTIA	
1. Československí demokrati	12. Naše Slovensko
2. Demokratické hnutie Rómov v Slovenskej republike	13. Neutrálne hnutie Slovenská liga
3. Hnutie ľudí s najnižšou životnou úrovňou	14. Nové Slovensko
4. Hnutie Sattech	15. Občiansko-demokratické hnutie
5. Hnutie sociálnych istôt občanov	16. Občiansko liberálne hnutie - OLH
6. Hnutie tretej cesty	17. Podduklianska demokratická hromada
7. Hnutie za oslobodenie Slovenska	18. Rómsky kongres Slovenskej republiky
8. Hnutie za slobodu prejavu	19. Slovenská ľudová únia
9. Kresťanskodemokratické hnutie	20. Slovenská republiková únia
10. Maďarské demokratické hnutie Rómov v SR	21. Slovenské hnutie obnovy
11. Mestský demokratický klub	22. Sociálno-kresťanská únia

5. Pri vzniku republiky bola mimoriadna pozornosť venovaná zabezpečeniu kontinuity a stability právneho poriadku ako základného predpokladu stability štátnych inštitúcií a dodržiavania ľudských práv. Ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy zostávajú v Slovenskej republike v platnosti, ak neodporujú Ústave (čl. 152 ods. 1 Ústavy SR). Do právneho poriadku SR boli prevzaté všetky základné normy zaručujúce demokraciu, zákonnosť, ľudské práva a slobody, vrátane medzinárodných dohovorov, ktorých zmluvnou stranou bola Česká a Slovenská Federatívna republika ku dňu svojho zániku viazaná. Slovenská republika sukcedovala do ľudsko-právnych dohovorov OSN - do Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídia (č. 32/1955 Zb.), do Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (č. 95/1974 Zb.). Oznámenie o sukcesii do Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (č. 120/76 Zb.) a do Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (č. 120/76 Zb.) bolo publikované v Zbierke zákonov SR pod číslom 53/1994 Z. z. Slovenská republika sukcedovala do Medzinárodného dohovoru o potlačení a trestaní zločinu apartheidu (č. 116/1976 Zb.), do Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (č. 62/1987 Zb.), do Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (č. 143/1988 Zb.), do Dohovoru o právach dieťaťa (č. 104/1991 Zb.) a do Opčného protokolu k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach (č. 169/1991 Zb.). Slovenská republika ratifikovala II. Opčný protokol k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach (publikované v Zb. zákonov pod č. 327/1999 Z. z.) a 29. júla 1999 boli v mene Slovenskej republiky uložené listiny o akceptácii zmeny článku 43. odsek 2 Dohovoru o právach dieťaťa.

6. Slovenská republika je účastníkom viacerých medzinárodných dohovorov a mnohostranných zmlúv, podpísaných resp. ratifikovaných na pôde iných organizácií ako OSN. Patrí k nim aj Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej EDĽP), publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 209/1992 Zb., ktorý v článku 14 zakotvuje užívanie ľudských práv bez akejkoľvek diskriminácie. Slovenská republika sa stala zmluvnou stranou EDĽP 1. januára 1993 a 1. novembra 1998 ratifikovala Protokol č. 11 k EDĽP, meniaci kontrolný systém založený dohovorom. Slovenská republika podpísala dňa 6. novembra 2000 v Ríme Protokol č. 12 k EDĽP nadväzujúci a upresňujúci článok 14 EDĽP. Slovenská republika ratifikovala Rámcový dohovor o ochrane národnostných menšín ako tretia krajina v poradí z členských krajín Rady Európy 14. septembra 1995 a tento dokument nadobudol platnosť pre Slovenskú republiku 1. februára 1998. Národná rada Slovenskej republiky vyslovila 27. marca 1998 uznesením číslo 1026 súhlas s textom Európskej sociálnej charty (ďalej ESCH) a

predseda vlády SR v zastúpení prezidenta SR ju ratifikoval 29. mája 1998. Slovenská republika sa zaviazala ihneď po nadobudnutí platnosti ESCH plniť 18 článkov tohto ľudsko-právneho dokumentu.

7. V súlade s článkom 11 Ústavy Slovenskej republiky a článkom 2 ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej republiky, medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred jej zákonmi, ak zabezpečujú väčší rozsah základných práv a slobôd a sú na jej území všeobecne záväzné.

8. Základné práva a slobody sú v Slovenskej republike chránené ústavne. Právny poriadok SR rešpektuje rovnosť občanov pred zákonom a poskytuje všetkým rovnakú ochranu. Článok 12 ods. 2 Ústavy SR ustanovuje, že základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať. Tento základný princíp zachováva Ústava SR vo všetkých svojich ustanoveniach. Úprava hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv uvedených v Pakte je zakotvená v Ústave SR v jej druhej časti, v piatom oddieli, v článkoch 35 až 43.

9. Geografická poloha Slovenskej republiky a jej historický vývoj sa výrazne podpísali na národnostnej štruktúre obyvateľstva nášho štátu. V Slovenskej republike žijú popri občanoch slovenskej národnosti (85,7%) aj občania, ktorí sa hlásia k 11 národnostiam (podľa údajov Štatistického úradu SR k 31.12.1994): maďarskej (10,6%), rómskej, českej (1%), ukrajinskej, rusínskej, nemeckej, moravskej a sliezskej, chorvátskej poľskej, bulharskej a židovskej. Z hľadiska historického vývoja, sociálno-demografických charakteristík, urbanistických znakov, úrovne rozvoja vlastnej etnickej kultúry, etnickej identity ako i vzťahov s majoritným národom, sú medzi jednotlivými národnosťami žijúcimi na území Slovenskej republiky veľké rozdiely. K 31. decembru 1999 žilo na území Slovenskej republiky necelých 5,4 milióna obyvateľov. Na 1000 žien pripadalo 946 mužov. Od roku 1993 počet mužov vzrástol o 25.000, kým za to isté obdobie pribudlo až 37.000 žien. Na štruktúre obyvateľstva je zrejmý pokles detí, najmä chlapcov, čo je dôsledok znižujúcej sa pôrodnosti. Podľa údajov Štatistického úradu SR sa po prelome storočia ešte viac prejaví pokles novonarodených detí a cez vekovú hranicu 60 rokov sa dostanú početné ročníky narodenia v 40-tych rokoch (1940 -1950).

10. Hospodárske, sociálne a kultúrne práva v Slovenskej republike sú zaručené Ústavou Slovenskej republiky (ďalej „Ústava“). Článok 35 odsek 1 Ústavy zakotvuje princíp slobodnej voľby povolania a prípravy naň ako aj práva podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť. Právo na prácu je zaručené v Ústave v článku 35 odsek 3 a právo na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky upravuje Ústava v článku 36. Ďalšou garanciou dodržiavania hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv v SR je právo slobodného združovania, právo na zakladanie odborových organizácií ako aj právo na štrajk (článok 37 Ústavy). Ženy, mladiství a osoby zdravotne postihnuté majú právo na zvýšenú ochranu zdravia pri práci a osobitné pracovné podmienky (čl. 38 Ústavy SR). Sociálne práva garantuje Ústava v článku 39, v ktorom sa uvádza:“

Občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate žiteľa“. Právo na ochranu zdravia je zakotvené v Ústave v článku 40 spoločne s právom na bezplatnú zdravotnú starostlivosť. Manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona a je zaručená osobitná ochrana detí a mladistvých (čl. 41 odsek 1 Ústavy). Ženám v tehotenstve sa zaručuje osobitná starostlivosť, ochrana v pracovnoprávných vzťahoch a zodpovedajúce pracovné podmienky, pričom deti narodené v manželstve i mimo manželstva majú rovnaké práva (čl. 41 odsek 2 a 3 Ústavy). Článok 42 Ústavy zakotvuje právo na vzdelanie pre každého, pričom školská dochádzka je povinná. Občania majú právo na bezplatné vzdelanie v základných a stredných školách. Článok 43 Ústavy SR zakotvuje právo prístupu ku kultúrnemu bohatstvu a zaručuje slobodu vedeckého bádania a umenia. Právo na výsledky tvorivej duševnej činnosti chráni zákon. Všetky uvedené práva sú tiež zakotvené v Listine základných práv a slobôd, ktorá bola prijatá ústavným zákonom Českej a Slovenskej federatívnej republiky č. 23/1991 dňa 9. januára 1991.

11. Prijatím Slovenskej republiky do Rady Európy a sukcesiou SR do Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd bola založená príslušnosť Európskeho súdu ľudských práv a Európskej komisie pre ľudské práva v Štrasburgu.

IMPLEMENTÁCIA JEDNOTLIVÝCH ČLÁNKOV DOHOVORU

12. Vnútroštátna legislatíva a opatrenia prijímané na jej legalizáciu v Slovenskej republike chránia rovnaké hospodárske, sociálne a kultúrne práva štátnych príslušníkov Slovenskej republiky a osôb, nachádzajúcich sa pod jurisdikciou Slovenskej republiky (nielen občanov Slovenskej republiky) na území SR v rovnakej miere.

Článok 1

1. Všetky národy majú právo na sebaurčenie. Na základe tohto práva slobodne určujú svoj politický štatút a slobodne uskutočňujú svoj hospodársky, sociálny a kultúrny vývoj.

2. Všetky národy môžu pre svoje vlastné ciele slobodne disponovať svojím prírodným bohatstvom a zdrojmi bez ujmy na akýchkoľvek záväzkoch vyplývajúcich z medzinárodnej hospodárskej spolupráce, založenej na vzájomnej výhodnosti a medzinárodnom práve. V žiadnom prípade národ nesmie byť pozbavený svojich vlastných prostriedkov na životnú existenciu.

3. Štáty, zmluvné strany Paktu, vrátane tých štátov, ktoré zodpovedajú za správu nesamosprávnych a poručenských území, budú podporovať uskutočnenie práva na sebaurčenie a budú toto právo rešpektovať v súlade s ustanoveniami Charty Organizácie Spojených národov.

13. Tento článok je identický s článkom 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach. Slovenská republika sa vyjadrila k tomuto článku vo svojej Východiskovej správe, predloženej Výboru OSN pre občianske a politické práva (CCPR) v časti II., článok 1, strana 3-4. K právu na sebaurčenie sa Slovenská republika vyjadrila vo Východiskovej správe k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, schválenej Výborom OSN pre odstránenie diskriminácie žien v roku 1996 (číslo CEDAW/SVK/1) a publikovanej 20. júla 1996 (časť I., článok 3-4, str. 1).

14. Slovenská republika je zvrchovaným, demokratickým a právnym štátom. Vznikla na základe ústavného zákona o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej republiky. Dňa 17. júla 1992 bola prijatá Deklarácia o zvrchovanosti SR, v ktorej sa na základe medzinárodne uznávanom prirodzenom práve národov na sebaurčenie vyhlasuje zvrchovanosť SR ako základ suverénneho národa. Do právneho poriadku SR boli prevzaté všetky základné normy bývalej ČSFR zaručujúce demokraciu, zákonnosť, ako aj ľudské práva a slobody. Ustanovenia Listiny základných práv a slobôd boli zakomponované priamo do Ústavy SR. Slovensko je parlamentnou republikou, založenou na delení moci medzi moc zákonodarnú, výkonnú a súdnu. Hlavou Slovenskej republiky je prezident. Prezidenta volia občania Slovenskej republiky v priamych voľbách tajným hlasovaním na päť rokov (zmena článku 101 Ústavy SR ústavným zákonom č. 9/1999 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava SR a zákon č. 9/1999 Z. z. o spôsobe voľby prezidenta, o ľudovom hlasovaní, o jeho odvolaní). Právo voliť prezidenta SR majú občania Slovenskej republiky, ktorí v deň volieb dovŕšili 18 rokov veku a zdržiavajú sa v deň volieb na území Slovenskej republiky.

15. V Ústave Slovenskej republiky v časti I., článku 4 je uvedené : „Nerastné bohatstvo, podzemné vody, prírodné liečivé zdroje a vodné toky sú vo vlastníctve Slovenskej republiky“. Podrobnejšia úprava článku 4 Ústavy je premietnutá v zákone č. 44/1998 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (Banský zákon) v znení neskorších predpisov.

Článok 2

1. Každý štát, ktorý je zmluvnou stranou Paktu, sa zaväzuje podniknúť pri maximálnom využití svojich zdrojov samostatne aj prostredníctvom medzinárodnej súčinnosti a spolupráce hospodárske a technické kroky na postupné dosiahnutie plného uskutočnenia práv uznaných v tomto Pakte, a to všetkými vhodnými prostriedkami, vrátane prijatia zákonodarných opatrení.

2. Štáty, zmluvné strany Paktu sa zaväzujú, že zaručia, že práva formulované v tomto Pakte sa budú uskutočňovať bez akéhokoľvek rozlišovania podľa rasy, farby, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného a sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.

3. Rozvojové krajiny môžu s patričným zreteľom na ľudské práva a svoje národné hospodárstvo určiť, v akom rozsahu by zaručili hospodárske práva uznané v tomto Pakte cudzím štátnym príslušníkom.

16. Opatrenia smerujúce k odstráneniu rasovej diskriminácie vo všetkých jej formách a realizáciu práv formulovaných v Pakte zaručuje Ústava Slovenskej republiky a Dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, ktorého ustanovenia boli implementované do ustanovení Trestného zákona (zákon č. 140/1961 Zb. v znení neskorších zmien a doplnkov), tak ako je to uvedené vo Východiskovej správe SR k Dohovoru, predloženej Výboru OSN (CERD) v roku 1999, článok 2, strana 6 - 18. S odvolaním sa na článok 11 Ústavy Slovenskej republiky sú práva, uvedené v Pakte priamo aplikovateľné vo vnútroštátnej legislatíve SR. V zmysle článku 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení Protokolu č. 11, platného od 1. novembra 1998 (plný text uverejnený v Zbierke zákonov pod číslom 102/1999 Z. z.) a ustanovení Medzinárodného dohovoru o ľudských a občianskych právach je v článku 12 odsek 2 Ústavy SR zakotvené: „Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, vieru a

náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať“. Článok 52 Ústavy SR uvádza: „Cudzinci požívajú v Slovenskej republike základné ľudské práva a slobody zaručené touto ústavou, ak nie sú výslovne priznané iba občanom“. Zákaz diskriminácie je tiež upravený v Občianskom zákonníku, Obchodnom zákonníku a v § 6 zákona č. 634/1992 Zb. o ochrane spotrebiteľa v znení neskorších predpisov.

Článok 3

Štáty, zmluvné strany Paktu sa zaväzujú, že zabezpečia rovnaké práva mužov a žien pri používaní všetkých hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv uvedených v tomto Pakte.

17. Rovnaké práva mužov a žien sú zakotvené v Ústave Slovenskej republiky v článku 12, ktorý znie: „Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremičateľné a nezrušiteľné. Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať.“ Všetky právne predpisy Slovenskej republiky zaručujú rovnaké postavenie mužov a žien. Zákonník práce garantuje ženám právo na rovnaké postavenie v práci ako mužom.

18. Na zabezpečenie rovnakých práv pre mužov a ženy vytvorila vláda SR Koordinačný výbor pre problematiku žien (ďalej KVPŽ) v roku 1996 ako národný inštitucionálny mechanizmus, ktorý je koordinačným, iniciatívnym a poradným orgánom vlády SR na presadzovanie záujmov žien vo všetkých oblastiach života spoločnosti. KVPŽ gestoroval vypracovanie Národného akčného plánu pre ženy SR (ďalej NAP), ktorý schválila vláda SR v roku 1997 s cieľom zlepšiť postavenie žien vo vybraných strategických oblastiach života spoločnosti.

Ďalším krokom v inštitucionálnom zabezpečení rovnakých práv mužov a žien bolo zriadenie odboru v rovnosti príležitostí (ORP) na MPSVR SR v roku 1999. Hlavnou úlohou ORP je harmonizácia práva SR s právom Európskej únie.

Článok 4

Štáty, zmluvné strany Paktu, uznávajú, že štát pri používaní tých práv, ktoré poskytol v súlade s týmto Paktom, ich môže podrobiť len takým obmedzeniam, aké ustanovuje zákon, a len pokiaľ, pokiaľ je to zlučiteľné s povahou týchto práv a výhradne za účelom podpory všeobecného blaha v demokratickej spoločnosti.

19. Práva poskytnuté Paktom, môžu byť v slovenskej legislatíve obmedzené na základe ustanovení Ústavy SR v II. hlave, 1. oddieli, článku 13, odsek 1 až 4, ktorý znie: „Povinnosti možno ukladať len na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd. Medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom. Zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky. Pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na

ustanovený cieľ.“ Článok 35 Ústavy v odseku 4 uvádza : Zákon môže ustanoviť odchylnú úpravu práv uvedených v odsekoch 1 až 3 pre cudzincov“. Ďalšie obmedzenie uvádza Ústava SR v článku 37, ods. 3: „Činnosť odborových organizácií a vznik a činnosť iných združení na ochranu hospodárskych a sociálnych záujmov možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenie v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu bezpečnosti štátu, verejného poriadku alebo práv a slobôd druhých“. Článok 37 odsek 4 Ústavy SR zakotvuje: „ Právo na štrajk sa zaručuje. Podmienky ustanoví zákon. Toto právo nemajú sudcovia, prokurátori, príslušníci ozbrojených síl a ozbrojených zborov a príslušníci Zboru požiarnej ochrany“. Článok 41, ods. 4 Ústavy znie: „ Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov, deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona“. Posledným obmedzením práv v Ústave SR je ustanovenie článku 54 :“ Zákon môže sudcom a prokurátorom obmedziť právo na podnikanie a inú hospodársku činnosť a právo uvedené v čl. 29 ods. 2, zamestnancom štátnej správy a územnej samosprávy vo funkciách, ktoré určí aj právo uvedené v článkoch 27 a 28, pokiaľ súvisia s výkonom služby. Osobám v povolaniach, ktoré sú bezprostredne nevyhnutné na ochranu života a zdravia, môže zákon obmedziť právo na štrajk“. Obmedzenie práva na štrajk je tiež zakotvené v zákone č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní v znení zákonov č. 519/1991 Zb. a 54/1996 Z. z.

Článok 5

1. Nič v tomto Pakte sa nemôže vykladať tak, aby dávalo ktorémukoľvek štátu, ktorejkoľvek skupine alebo osobe akékoľvek právo vyvíjať činnosť alebo sa dopúšťať činov, ktoré by smerovali k potláčaniu niektorého z práv alebo niektorej zo slobôd uznaných týmto Paktom alebo k ich obmedzeniu vo väčšom rozsahu, ako tento Pakt určuje.

2. Žiadne obmedzenie alebo odchýlka od ktoréhokoľvek zo základných ľudských práv uznávaných alebo existujúcich v ktorejkoľvek krajine na základe zákona, dohovorov, predpisov alebo zvyklostí sa nepripustí pod zámienkou, že Pakt také práva neuznáva alebo že ich uznáva v menšom rozsahu.

20. Tento článok je identický s článkom 5 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach. Slovenská republika sa vyjadrila k tomuto článku vo svojej Východiskovej správe, predloženej Výboru OSN (CCPR) v roku 1995 v časti II., článok 5, strana 5. Do článku 11 Ústavy Slovenskej republiky boli zapracované ustanovenia „Medzinárodného dohovoru o ľudských a občianskych právach. Článok 11 znie: „Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred jej zákonmi, ak zabezpečujú väčší rozsah základných práv a slobôd“. Podľa článku 13 odsek 3 a 4 Ústavy SR pri obmedzení základných práv a slobôd platí rovnováha verejného a súkromného záujmu. Ústava SR v týchto ustanoveniach doslovne uvádza, že “zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady a pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel“. Zákonodarca nemá neobmedzené kompetencie pri uplatňovaní svojej normotvornej právomoci. Zväzuje a zaväzuje ho Ústava. Túto skutočnosť uviedol aj Ústavný súd SR v jednom zo svojich právnych názorov: „Ak Národná rada Slovenskej

republiky chce upraviť určité spoločenské vzťahy právne, môže ich upraviť len v rozsahu a spôsobom, ktorý je v súlade s Ústavou“. (PL. ÚS č. 29/95, Zbierka nálezov a uznesení ÚS SR, 1995, Košice 1996, str. 77).

Článok 6

1. Štáty, zmluvné strany Paktu, uznávajú právo na prácu, ktoré zahŕňa právo každého na príležitosť zarábať si na živobytie svojou prácou, ktorú si slobodne vyberie alebo prijme, a urobí príslušné kroky na ochranu tohto práva.

2. Opatrenia, ktoré majú urobiť štáty, zmluvné strany Paktu, na dosiahnutie plného uskutočnenia tohto práva, budú zahŕňať programy technického a odborného zaškolenia a výcviku, plány a prostriedky na dosiahnutie stáleho hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja a plnej a produktívnej zamestnanosti za podmienok zabezpečujúcich jednotlivcovi základné politické a hospodárske slobody.

21. Realizácia práva na prácu je v Slovenskej republike garantovaná Ústavou SR (5. oddiel, článok 35, odsek 3) a súvisiacimi právnymi predpismi, najmä Zákonníkom práce (zákon č. 65/1965 Zb. v znení neskorších predpisov) a zákonom NR SR č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti v znení zákona č. 70/1997 Z. z., zákona č. 354/1997 Z. z., zákona č. 366/1997 Z. z., zákona č. 386/1997 Z. z., zákona č. 394/1998 Z. z., zákona č. 56/1999 Z. z., zákona č. 292/1999 Z. z., zákona č. 95/2000 Z. z., zákona č. 241/2000 Z. z. a zákona č. 245/2000 Z. z.“. Uvedené právne predpisy vyjadrujú základné princípy právnej úpravy pracovnoprávných vzťahov.

22. Slovenská republika je zmluvnou stranou Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce (ďalej „MOP“) o politike zamestnanosti, 1964 (č.122), ktorý po ratifikácii prezidentom ČSFR nadobudol platnosť 15. júla 1976. Dohovor MOP o diskriminácii (v zamestnaní a povolani), 1958 (č. 111) nadobudol platnosť po ratifikácii prezidentom ČSFR 21. januára 1965. Slovenská republika je signatárskou krajinou Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie. Východisková správa k Medzinárodnému dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie bola Slovenskou republikou predložená Výboru OSN (CERD) v roku 1999 (právo na prácu bolo v tomto dokumente spracované v časti V. (e) (i), články 176 až 178).

23. V zmysle článku 35 odsek 3 Ústavy SR občania majú právo na prácu. Štát v primeranom rozsahu hmotne zabezpečuje občanov, ktorí nie z vlastnej viny nemôžu toto právo vykonávať. Cieľ dosiahnutia a udržania najvyššej a najstabilnejšej úrovne zamestnanosti je zakotvený v § 1 ods. 1 zákona NR SR č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti ako cieľ politiky zamestnanosti. Cieľom politiky zamestnanosti je najmä zabezpečovať prácu pre všetkých, ktorí môžu a chcú pracovať a hľadajú zamestnanie, umožňovať slobodnú voľbu zamestnania a získanie kvalifikácie pre vhodné zamestnanie, vytvárať a udržiavať rovnováhu medzi ponukou a dopytom po práci, minimalizovať rozsah nezamestnanosti, zabezpečovať podporu v nezamestnanosti občanom, ktorí sa stanú nie vlastnou vinou nezamestnanými, v primeranom rozsahu a tak, aby ich podnecovala na hľadanie zamestnania,

zabezpečovať prípravu na povolanie a rekvalifikáciu zodpovedajúcu požiadavkám trhu práce, vytvárať podmienky na vznik pracovných príležitostí vytváraním nových pracovných miest, vytvárať podmienky na udržanie zamestnanosti a predchádzanie hromadnému prepúšťaniu, prijímať opatrenia na podporu profesijnej mobility s cieľom prispôsobenia ponuky práce možnostiam zamestnania v rôznych povolaniach, územnej mobility s cieľom podpory premiestňovania zamestnancov do oblastí, kde sú možnosti vhodného zamestnania, zaručovať občanom bezplatné sprostredkovanie zamestnania a bezplatné poskytovanie poradenstva.

24. Hlavné opatrenia na realizáciu týchto cieľov sú sformulované najmä v Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky z roku 1998, Konceptii politiky zamestnanosti do roku 2002, schválenej uznesením vlády SR číslo 1036 z 25. novembra 1999, ktorej súčasťou je „Národný plán zamestnanosti“, „Analýza súčasného stavu nezamestnanosti a možnosti jej riešenia“ (materiál schválený uznesením vlády SR č. 100 z 23. februára 2000). Uvedenej Konceptii politiky zamestnanosti do roku 2002 predchádzala Konceptia politiky zamestnanosti (vrátane štátnej politiky, politiky trhu práce a koncepcie služieb zamestnanosti), schválená uznesením vlády SR č. 75 z 1. februára 1996. V zmysle § 3 ods. 2 písm. a) zákona NR SR č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej MPSVR SR) určuje priority politiky trhu práce z dlhodobého hľadiska a na príslušný rok. V Programovom vyhlásení vlády SR z roku 1998 vo vzťahu k zamestnanosti sa uvádza: „Medzi základné priority politiky vlády patrí rast produktívnej zamestnanosti založený na ekonomickom raste a reštrukturalizácii ekonomiky, ktorá bude zohľadňovať požiadavku vytvárania pracovných príležitostí a tým vytvárať podmienky pre postupné znižovanie miery nezamestnanosti“.

25. Právo na prácu, slobodnú voľbu zamestnania a spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky je zakotvené v článku III. Základných zásad Zákonníka práce, ktorý vychádza z ustanovení článku 12 a 36 Ústavy SR. Článok III. uvádza, že tieto práva prislúchajú fyzickej osobe bez akýchkoľvek obmedzení a diskriminácie podľa rasy, farby pleti, jazyka, pohlavia, sociálneho pôvodu, veku, náboženstva, politických alebo iných názorov, politickej príslušnosti, odborovej činnosti, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine. Pracovnoprávne vzťahy môžu vzniknúť len so súhlasom fyzickej osoby a zamestnávateľa. Výkon práv a povinností vyplývajúcich z pracovnoprávných vzťahov musí byť v súlade s pravidlami slušnosti a občianskeho spolužitia a nikto nesmie tieto práva zneužívať na škodu druhého účastníka pracovnoprávneho vzťahu alebo spoluzamestnancov. Zákon č. 292/1999 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky 387/1996 Z. z. o zamestnanosti v znení neskorších predpisov, vychádzal z Dohovoru MOP číslo 168/1998 o podpore zamestnanosti a ochrane pred nezamestnanosťou a z odporúčania č. 176 k tomuto Dohovoru. S účinnosťou od 1. decembra 1999 podľa uvedenej novely zákona NR SR č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti „Zamestnávateľ nesmie zverejňovať ponuky o zamestnaní, ktoré obsahujú akékoľvek obmedzenia a diskrimináciu podľa rasy, farby pleti, jazyka, pohlavia, sociálneho pôvodu, veku, náboženstva, politickej príslušnosti, odborovej činnosti, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine alebo iného postavenia.“

26. Zákonník práce je legislatívnym predpisom, ktorý zabezpečuje rovnaké pracovné možnosti a podmienky pre všetkých, teda pre mužov aj ženy. Diskriminačný charakter mal zákaz nočnej práce žien. Slovenská republika nie je

viazaná Dohovorom MOP o zamestnávaní žien v nočnej práci č. 4 z roku 1919 a ani Dohovorom MOP o zamestnávaní žien v nočnej práci /revidovaný/ č. 41 z roku 1934. Slovenská republika je však viazaná Dohovorom MOP o nočnej práci žien zamestnávaných v priemysle /revidovaný/ č. 89 z roku 1948, publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 17/1991 Zb. a v Oznámení Ministerstva zahraničných vecí SR (ďalej „MZV SR“) č. 110/1997 Z. z. Zákaz nočnej práce žien bol zrušený zákonom č. 297/1999 Z. z. v § 99, pričom boli vypustené diskriminačné články (§ 151 a § 152). Nové ustanovenia zákona ukladajú zamestnávateľovi povinnosti na zabezpečenie podmienok výkonu nočnej práce rovnako vo vzťahu k mužom a ženám. V novom Zákonníku práce, ktorého účinnosť sa predpokladá od 1. januára 2002, sa dopĺňajú ustanovenia, ktorými bude daná zamestnancovi možnosť obrátiť sa na súd v prípade nenaplnenia zásady rovnosti zaobchádzania. Podľa požiadaviek Správnej rady Medzinárodného úradu práce (ďalej MÚP) na rok 2000 Slovenská republika vypracuje podrobnú správu o aplikácii Dohovoru MOP o nočnej práci žien, zamestnaných v priemysle č. 89 z roku 1948.

27. Zákon NR SR č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti v znení neskorších predpisov určuje pre cudzincov a osoby bez štátnej príslušnosti, ktorí sú účastníkmi právnych vzťahov vznikajúcich podľa uvedeného zákona, rovnaké právne postavenie, ako majú štátni občania SR. Samotné zamestnávanie cudzincov je upravené medzinárodnými zmluvami a právnym poriadkom SR. Zákon môže ustanoviť len odchylnú úpravu práv pre cudzincov pri príprave na povolanie, pri práve podnikat', uskutočňovať inú zárobkovú činnosť, vykonávať určité povolania alebo činnosti. Zamestnávanie cudzincov na území SR je v gescii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Odbor hraničnej a cudzineckej polície Prezídia policajného zboru SR spolupôsobí v oblasti zamestnávania cudzincov vydávaním povolení na pobyt na území SR na tento účel. Cudzinec môže byť prijatý do zamestnania len vtedy, ak mu bol na území SR povolený dlhodobý pobyt na základe víza, udeleného na účely zamestnania a bolo mu udelené povolenie na zamestnanie príslušným okresným úradom práce alebo mu bol povolený trvalý pobyt, alebo mu bolo priznané postavenie utečenca, alebo sa mu poskytlo dočasné útočisko, alebo je zahraničný Slovák. na základe zákona č. 455/1991 Zb. - živnostenský zákon, ako samostatne zárobkovo činná osoba. Udelenie povolenia na dlhodobý pobyt sa realizuje v zmysle novely zákona NR SR č. 73/1995 Z. z. o pobyte cudzincov na území SR a interného vykonávacieho predpisu „Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 14/1998 o postupe vo veciach pobytu cudzincov na území SR. Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní neobmedzuje právo podnikat'. Rovnaké právo platí pre občanov SR ako aj cudzincov žijúcich na území SR, resp. cudzie osoby. Vo vzťahu k zahraničným osobám bol prístup k podnikaniu podľa živnostenského zákona liberalizovaný v roku 1994. Žiadosť o povolenie na pobyt na účel zamestnania podáva cudzinec v zmysle § 8 odsek 1 zákona č. 73/1995 Z. z. v znení vykonávacích predpisov na zastupiteľskom úrade SR v zahraničí. Odstránenie prekážky pobytu (v prípade zamestnávania cudzincov v SR) sa predpokladá k termínu vstupu SR do EÚ. Výnimka sa uplatňuje u občanov Českej republiky, pri ich zamestnávaní a povoľovaní dlhodobého pobytu sa postupuje v zmysle Zmluvy medzi SR a ČR o vzájomnom zamestnávaní občanov z roku 1992.

28. Základný pracovnoprávny predpis, upravujúci právo zamestnaných žien na ochranu je Zákonník práce, ktorý v článku VII. Základných zásad ustanovuje, že ženám sa zabezpečujú pracovné podmienky umožňujúce im účasť na práci nielen

s ohľadom na ich fyziologické predpoklady, ale najmä na ich spoločenskú funkciu v materstve pri výchove detí a pri starostlivosti o ne. Stav zamestnanosti žien v SR sa každoročne znižuje, napriek tomu pretrváva relatívne vysoká miera ich zamestnanosti. Ku koncu roku 1996 dosiahol podiel ekonomicky aktívnych žien na celkovom počte ekonomicky aktívneho obyvateľstva 46,4%, kým v roku 1997 sa znížil na 44,9%. Už tradičným problémom zamestnanosti žien je koncentrácia ženskej práce v rámci rezortov zdravotníctva a školstva. Mužská populácia tradične prevažuje v skupine vedúcich a riadiacich pracovníkov, t.j. vo finančne a prestížne atraktívnejších zamestnaniach. Určitá diskriminácia sa prejavuje aj v náraste vzdelanosti žien a ich pracovnom zaradení. V hodnotenom období pretrvávalo nevyužitie vzdelanostného a kvalifikačného potenciálu žien, ktorý sa prejavuje nízkym stupňom pracovnej vertikálnej mobility a kariérového rastu. Najvyšší stupeň kumulácie ženskej práce je medzi nižšími administratívnymi pracovníkmi. Výrazný segment zamestnanosti žien tvoria pomocné a nekvalifikované pracovné sily. Porovnateľná úroveň vzdelania žien a mužov sa teda neodráža na ich participácii v riadiacej sfére a postavení v zamestnaní.

29. Konceptia politiky zamestnanosti do roku 2002 obsahuje analýzu vývoja ponuky a dopytu na trhu práce a rozbor makroekonomického vývoja za roky 1989 až 1998. V materiáli sú zároveň naznačené zásadné ciele politiky zamestnanosti. Tieto ciele vychádzajú z nevyhnutnosti postupne politiku zamestnanosti postaviť na východiskách a záveroch vyplývajúcich z viacerých summitov Európskej únie k politike zamestnanosti (najmä zo záverov Essenského, Amsterdamského a Luxemburského summitu). Analytická, prognostická a cieľová časť Konceptie politiky zamestnanosti do roku 2002 vyúsťuje do Národného plánu zamestnanosti, ktorý bol spracovaný na základe pokynov Európskej únie k vypracovaniu Národných akčných plánov zamestnanosti. Skladá sa zo 4 pilierov : - zlepšenia zamestnanosti, rozvoja podnikania, podpory prispôsobivosti podnikov a ich zamestnancov, posilnenia politik rovnakých príležitostí. V koncepcii sa zdôrazňuje, že podmienkou rastu zamestnanosti je predovšetkým zvýšenie tempa ekonomického rastu. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny spracúva 2 úlohy pre dve rizikové skupiny na trhu práce, ktoré majú značné problémy s pracovným uplatnením. Prvou je „Program podpory zamestnanosti dlhodobo nezamestnaných“ a druhou „Odporúčanie pre Národný úrad práce realizovať krátkodobý program podpory zamestnanosti mladých ľudí“. **Tabuľka** „Výberové zisťovanie pracovných síl“ (**Prílohy č. 1 a 1a** predkladanej správy) uvádza prehľad nezamestnaných v Slovenskej republike za obdobie 1994 až 1999 podľa pohlavia, veku a vzdelania. Nárast priemerného počtu voľných pracovných miest oznámených zamestnávateľmi úradom práce v porovnaní s predchádzajúcim rokom bol zaznamenaný v rokoch 1992 (171,3%), 1995 (142,5%), 1996 (112,1%) a v roku 1997 (139,2%). V rokoch 1995 až 1997 bolo vynaložených na aktívnu politiku trhu práce najviac finančných prostriedkov zo zdrojov Fondu zamestnanosti, resp. Národného úradu práce od roku 1991 do roku 1999 vrátane. Najvyšší pokles priemerného počtu voľných pracovných miest bol zaznamenaný v rokoch 1998 (70,9%) a 1999 (54,1%). V týchto rokoch bol tiež výrazný pokles finančných prostriedkov vynaložených na aktívnu politiku trhu práce Národným úradom práce. Z hľadiska štruktúry voľných pracovných miest koncom roku 1999 bolo najviac voľných pracovných miest oznámených zamestnávateľmi úradom práce pre kvalifikovaných robotníkov (55,5% z celkového počtu voľných pracovných miest) a odborných pracovníkov a úradníkov (20,4%). Najnižší podiel

z celkového počtu voľných pracovných miest tvoria pracovné miesta určené pre pomocných a nekvalifikovaných pracovníkov (9,3%).

Článok 7

Štáty, zmluvné strany Paktu, uznávajú právo každého človeka na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky, ktoré zabezpečujú najmä:

(a) odmenu, ktorá poskytuje ako minimum všetkým pracovníkom:

(i) spravodlivú mzdu a rovnakú odmenu za prácu rovnakej hodnoty bez akéhokoľvek rozlišovania, pričom najmä ženám sú zaručené pracovné podmienky nie horšie, než aké majú muži, s rovnakou odmenou za rovnakú prácu,

(ii) slušný život pre ne a ich rodiny v súlade s ustanoveniami tohto Paktu,

(b) bezpečné a zdravotne nezávadné pracovné podmienky,

(c) rovnakú príležitosť pre všetky dosiahnuť v zamestnaní povýšenie na zodpovedajúci vyšší stupeň, pričom sa nebudú uplatňovať iné kritéria než dĺžka zamestnania a schopnosti,

(d) odpočinok, zotavenie a rozumné vymedzenie pracovných hodín a pravidelnú platenú dovolenku, ako aj odmenu v dňoch verejných sviatkov.

30. Slovenská republika je zmluvnou stranou Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce (ďalej len MOP) o poskytovaní voľna v týždni v priemyselných podnikoch, 1921 (č.14), Dohovoru MOP o stanovení minimálnej mzdy, 1970 (č.131), Dohovoru MOP o rovnakej odmene zamestnaných mužov a žien za rovnakú prácu, 1951 (č. 100), Dohovoru MOP o ochrane zdravia a bezpečnosti pri práci, 1981 (č. 155). Ustanovenia uvedených dohovorov boli implementované do legislatívy Slovenskej republiky a deklarujú ich základné právne normy dotýkajúce sa odmeňovania.

31. Novela zákona, ktorá menila a doplnila zákon č. 1/1992 Zb. o mzde vstúpila do účinnosti 1. júla 1999. Jej cieľom bolo zvýšiť právnu ochranu zamestnancov, ktorí by mohli utpieť ujmu v dôsledku neuplatňovania rovnoprávneho postavenia mužov a žien. Z tohto princípu vychádza i zákon č. 143/1992 Zb. o plate a odmene za pracovnú pohotovosť v rozpočtových a niektorých ďalších organizáciách a orgánoch v znení neskorších predpisov, ktorý tak ako predchádzajúci zákon upravuje odmeňovanie zamestnancov. Zákon používa univerzálny termín „zamestnanec“.

32. Minimálna mzda je garantovaná zákonom (zákon č. 90/1996 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov), ktorý sa vzťahuje na všetkých zamestnancov hospodárstva SR. Poslednou novelou vyššie citovaného zákona s účinnosťou od 1. októbra 2000 sa minimálna mzda v Slovenskej republike upravila na 4.400 Sk mesačne (23,80 Sk na hodinu), čím sa dosiahol predstih výšky minimálnej mzdy pred aktuálnou sumou životného minima pre plnoletú fyzickú osobu. Pri úpravách výšky minimálnej mzdy sú zohľadňované viaceré faktory, najmä dohoda resp. stanoviská sociálnych partnerov vlády SR. Ďalej sú to tieto faktory :

- aktuálna úroveň životného minima pre plnoletú fyzickú osobu určená zákonom (zákon č. 125/1998 Z. z. o životnom minime a o ustanovení súm na účely štátnych sociálnych dávok),
- vývoj indexu životných nákladov od poslednej úpravy výšky minimálnej mzdy,
- úroveň najnižších tarifných, resp. minimálnych miezd dohodnutých v kolektívnych zmluvách vyššieho stupňa. Zákon umožňuje dohodnúť vyššiu úroveň minimálnej mzdy oproti tej, ktorú garantuje štát, čo je v praxi využívané,
- úroveň štatisticky zistených najnižších miezd, ako aj štatisticky zistený počet príjemcov minimálnej mzdy.

33. Po zohľadnení faktorov uvedených v predchádzajúcom článku sa predkladá vypracovaný návrh zákona na rokovanie Rady hospodárskej a sociálnej dohody Slovenskej republiky (ďalej RH a SD), ktorá je vrcholným orgánom tripartity. Pripomienky tohto orgánu sú oznámené vláde Slovenskej republiky ešte pred rokovaním vlády k predmetnému návrhu zákona.

34. Okrem sledovania úrovne najnižších, resp. minimálnych miezd v kolektívnych zmluvách vyššieho stupňa, registrovaných na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, môže byť súčasťou kontroly dodržiavania pracovnoprávných predpisov vrátane mzdových a platových predpisov v zmysle § 270a Zákonníka práce.

35. Platné pracovnoprávne predpisy Slovenskej republiky nerozlišujú zamestnancov podľa pohlavia, a preto tieto platia rovnako pre mužov aj ženy. Cieľom je zabezpečiť monitorovanie a dodržiavanie rovnosti odmeňovania žien aj mužov za rovnakú prácu alebo za prácu rovnakej hodnoty. V súlade s týmto zámerom Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR požiadalo o pomoc expertov EÚ o výklad Smernice Rady Európy č. 75/117/EHS o aproximácii zákonov členských štátov Rady Európy, týkajúcich sa uplatňovania zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy zameranej na problematiku monitorovania a dodržiavania. S cieľom zlepšenia všeobecnej situácie žien boli vytvorené niektoré inštitúcie (Koordinačný výbor pre ženy, Klub žien v Národnej rade SR) a zriadilo sa Národné centrum pre rovnoprávnosť mužov a žien za podpory UNDP.

36. Vývoj priemerných nominálnych mesačných miezd zamestnancov v SR z hľadiska jednotlivých sfér a druhu vlastníctva podáva nasledujúca tabuľka:

Priemerná nominálna mesačná mzda v Slovenskej republike						
Sféry	Rok 1997		Rok 1998		Rok 1999	
	SK	Index 97/96	SK	Index 1/ 98/97	SK	Index 99/98
Podnikateľská sféra	9.697,-	113,6	10.630,-	110,1	11.571,-	108,9
- z toho						
- štátne hosp. organizácie	10.321,-	117,2	11.433,-	111,8	12.472,-	109,1
- súkr. tuzem. organizácie	9.368,-	110,5	10.134,-	108,4	10.944,-	108,0
Nepodnikateľská sféra 2/	8.545,-	114,3	9.185,-	108,6	9.487,-	103,3

Zdroj údajov : Štatistický úrad SR

1/ vzhľadom k tomu, že v roku 1998 sa zmenila metodika určovania priemernej mzdy (do objemu miezd sa pre výpočet priemernej mzdy nezahŕňajú odmeny za pracovnú pohotovosť) pri stanovení medziročných indexov za rok 1998 sa vychádzalo z porovnateľných údajov, t.j. z údajov vykázaných v metodike r. 1997.

2/ do nepodnikateľskej sféry patria rozpočtové a príspevkové organizácie

37. Právna úprava bezpečných a zdravotne nezávadných pracovných podmienok je v Slovenskej republike obsiahnutá v celom rade všeobecne záväzných právnych predpisov. Základné požiadavky na ochranu bezpečnosti a zdravia zamestnancov, ktoré sú povinní pri plnení pracovných úloh zabezpečovať zamestnávateľia i zamestnanci v rozsahu svojej pôsobnosti, sú upravené v Zákonníku práce, zákone č. 51/1988 Zb. o banskej činnosti, výbušnách a o štátnej banskej správe, zákone č. 272/1994 Z. z. o ochrane zdravia ľudí a, zákone č. 330/1996 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci. Sekundárne je problematika bezpečnosti a zdravia zamestnancov upravená radom vyhlášok príslušných ústredných orgánov štátnej správy, napr. vyhláškou č. 45/1966 Zb. o vytváraní a ochrane zdravých životných podmienok, vyhláškou č. 8/1981 Zb. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci pre vrtné a geofyzikálne práce, ťažbu a úpravu plynov a kvapalín, vyhláškou č. 59/1982 Zb., ktorou sa určujú základné požiadavky na zaistenie bezpečnosti práce a technických zariadení, vyhláškou č. 377/1996 Z. z. o poskytovaní osobných ochranných pracovných prostriedkov. Poslednou novelou Zákonníka práce, vykonanou zákonom č. 297/1999 Z. z. sa doplnili niektoré ďalšie základné povinnosti zamestnávateľov, napr. posudzovať riziká vyplývajúce z práce, vykonať opatrenia pre prípad mimoriadnych udalostí, periodicky kontrolovať dosiahnutý stav v spolupráci so zamestnancami a pod. Prijatím zák. č. 95/2000 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nahradil predchádzajúci zákon č. 174/1968 Zb., sa s účinnosťou od 1. júla 2000 vytvoril právny predpoklad na posilnenie kontroly zamestnávateľov, ako plnia právne predpisy v oblasti ochrany života a zdravia zamestnancov, pracovnoprávne a mzdové predpisy vrátane dodržiavania zásady rovnakej odmeny a záväzky vyplývajúce z uzatvorených kolektívnych zmlúv. S cieľom zlepšenia situácie v oblasti ochrany bezpečnosti a zdravia zamestnancov sa v súčasnosti v rámci integračných aktivít Slovenskej republiky pripravuje súbor nových právnych predpisov.

38. V Zákonníku práce SR (ZP) je v § 102 odsek 1 ustanovená základná výmera dovolenky zamestnancov u všetkých typov zamestnávateľských subjektov na 4 týždne. Ustanovenie sa uplatňuje na všetkých zamestnancov bez rozdielu veku. Podľa § 102 odsek 2 Zákonníka práce dovolenka vo výmere 5 týždňov prislúcha zamestnancovi, ktorý do konca kalendárneho roka dovŕši 15 rokov pracovného pomeru po 18. roku veku.

39. V kolektívnej zmluve možno zamestnancom zamestnávateľov, ktorí prevádzkujú podnikateľskú činnosť predĺžiť nárok na dovolenku o jeden týždeň nad stanovenú výmeru uvedenú v § 102 ods. 1 a 2 Zákonníka práce. Zamestnávateľ, u ktorého nepôsobí odborová organizácia, môže tak ustanoviť vo vnútornom predpise (§ 102 odsek 3). Dovoľenka učiteľov včítane riaditeľov škôl a ich zástupcov je 8 týždňov v kalendárnom roku, dovolenka učiteľov materských škôl včítane riaditeľov týchto škôl a ich zástupcov, vychovávateľov a majstrov odbornej výchovy je 6 týždňov v kalendárnom roku (§ 102 odsek 4).

40. Podľa §101 zamestnanec, ktorý počas nepretržitého trvania pracovného pomeru k tomu istému zamestnávateľovi vykonával u neho prácu aspoň 60 dní v kalendárnom roku, má nárok na dovolenku za kalendárny rok, prípadne na jej pomernú časť, ak pracovný pomer netrval nepretržite po dobu celého kalendárneho roka. Pomerná časť dovolenky je za každý celý kalendárny mesiac nepretržitého trvania toho istého pracovného pomeru jedna dvanástina dovolenky za kalendárny rok. Podľa § 104 zamestnancovi, ktorému nevznikol nárok na dovolenku za kalendárny rok ani na jej pomernú časť, pretože nevykonával v kalendárom roku u toho istého zamestnávateľa prácu aspoň 60 dní, patrí dovolenka za odpracované dni v dĺžke jednej dvanástiny dovolenky za kalendárny rok za každých 22 dní v príslušnom kalendárnom roku.

41. Zamestnancovi prislúcha za dobu čerpania dovolenky náhrada mzdy vo výške priemerného zárobku a prípadné naturálne požitky. Podľa nariadenia vlády č. 25/1985 Zb. majú nárok na osobitnú dodatkovú dovolenku v rozsahu 1 týždeň za kalendárny rok zamestnanci zamestnávateľov stavebnej výroby pracujúcich na stavbách za zvlášť sťažených pracovných podmienok, t.j. pracujú

- za nepriaznivých vplyvov stavebnej technológie a pracovných postupov
- za nepriaznivých klimatických podmienok,
- s vysokou fyzickou alebo neuropsychickou záťažou,
- pri zvýšenom ohrození pracovnými úrazmi.

Podľa nariadenia vlády č. 75/1982 Zb. majú nárok na osobitnú dodatkovú dovolenku zamestnanci so stálym pracoviskom pod zemou hlbinných uhoľných baní, ktorí odpracujú pracovné smeny vopred určené ťažobným režimom na sobotu. Na každú takto odpracovanú sobotu majú títo zamestnanci nárok na osobitnú dodatkovú dovolenku v rozsahu 1 dňa. Ak pracujú za týchto podmienok len časť kalendárneho roka, prislúcha im na každých 22 takto odpracovaných dní 1/12 dodatkovú dovolenku. V zmysle ustanovenia § 110 b ZP sa dodatková dovolenka a osobitná dodatková dovolenka musí vždy vyčerpať a to prednostne.

42. Podľa § 91 odsek 1 Zákonníka práce dni pracovného pokoja sú dni, na ktoré pripadá nepretržitý odpočinok zamestnanca v týždni a sviatky. Zákon č. 241/1993 Z. z. o štátnych sviatkoch, dňoch pracovného pokoja a pamätných dňoch v znení zákona č. 201/1996 Z. z. ustanovil za štátne sviatky tieto dni v bežnom kalendárnom roku: 1.január - (Deň vzniku Slovenskej republiky), 5.júl - sviatok svätého Cyrila a svätého Metoda), 29.august - výročie Slovenského národného povstania) a 1.september - (Deň Ústavy Slovenskej republiky). Za sviatky boli ustanovené tieto dni : 6.január - Zjavenie Pána (Traja králi), Veľký piatok, Veľkonočný pondelok, 1.máj - (Sviatok práce), 8. máj - (Deň víťazstva nad fašizmom), 15. september - (Sedembolestná Panna Mária), 1. november - (sviatok Všetkých svätých), 24. december - (Štedrý deň), 25. december - (prvý sviatok vianočný) a 26. december - (druhý sviatok vianočný). Všetky uvedené dni sú dňami pracovného pokoja. Podľa § 91 odsek 2 Zákonníka práce prácu v dňoch pracovného pokoja možno nariadiť len výnimočne a to po prerokovaní s príslušným odborovým orgánom. V deň nepretržitého odpočinku v týždni možno podľa § 91 odsek 3 Zákonníka práce zamestnancovi nariadiť len tieto nevyhnutné práce, ktoré sa nemôžu vykonať v pracovných dňoch:

- a) naliehavé opravné práce
- b) nakladacie a vykladacie práce

- c) inventúrne a uzávierkové práce,
- d) práce vykonané v nepretržitej prevádzke za zamestnanca, ktorý sa nedostavil na pracovnú smenu,
- e) práce na odvrátenie hroziaceho nebezpečenstva pre život alebo zdravie alebo pri živelných udalostiach a v iných obdobných mimoriadnych prípadoch,
- f) práce nevyhnutné so zreteľom na uspokojovanie životných zdravotných a kultúrnych potrieb obyvateľstva,
- g) práce lodných posádok,
- h) kŕmenie a ošetrovanie hospodárskych zvierat.

Podľa § 91 odsek 4 Zákonníka práce vo sviatok možno zamestnancovi nariadiť len práce, ktoré možno nariadiť v dňoch nepretržitého odpočinku v týždni, práce v nepretržitej prevádzke a práce potrebné pri strážení objektov zamestnávateľa.

43. Podľa § 6 zákona č. 1/1992 Zb. o mzde, odmene za pracovnú pohotovosť a o priemernom zárobku v znení neskorších predpisov prislúcha zamestnancovi za dobu práce vo sviatok dosiahnutá mzda a mzdové zvýhodnenie najmenej vo výške 50% priemerného zárobku. Ak sa zamestnávateľ so zamestnancom dohodli na čerpaní náhradného voľna za dobu práce vo sviatok, mzdové zvýhodnenie zamestnancovi nepatrí. S vedúcim zamestnancom možno v pracovnej zmluve dojednať mzdu už s prihliadnutím na prípravnú prácu vo sviatok. Podľa § 14 zák. č. 143/1992 Zb. o plate a odmene za pracovnú pohotovosť v rozpočtových a v niektorých ďalších organizáciách a orgánoch v znení neskorších predpisov prislúcha zamestnancovi za hodinu práce vo sviatok dosiahnutý plat zvýšený o 100 % priemerného hodinového zárobku, pokiaľ sa zamestnávateľ so zamestnancom nedohodli na poskytnutí náhradného voľna. Za deň, v ktorom sa zamestnancovi poskytne náhradné voľno za prácu vo sviatok, prislúcha zamestnancovi náhrada platu vo výške priemerného zárobku. Zamestnancovi, ktorý nepracoval preto, že sviatok pripadal na jeho obvyklý pracovný deň, prislúcha náhrada mzdy (platu) vo výške priemerného zárobku, pokiaľ mu mzda (plat) ušla v dôsledku sviatku. Z používania týchto práv nie sú vylúčené žiadne kategórie zamestnancov. Podľa § 110 odsek 2 ZP, ak prípadne v dobe dovolenky zamestnanca sviatok na deň, ktorý je inak jeho obvyklým pracovným dňom, nezapočítava sa mu do dovolenky.

Článok 8

1. Štáty, zmluvné strany Paktu sa zaväzujú zabezpečiť:

a) právo každého na zakladanie odborových organizácií a právo pristupovať do odborových organizácií podľa vlastného výberu, podliehajúce iba stanovám príslušnej odborovej organizácie, na uplatňovanie a ochranu svojich hospodárskych a sociálnych záujmov. Výkon tohto práva nesmú obmedzovať žiadne obmedzenia okrem tých, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti alebo verejného poriadku alebo na ochranu práv a slobôd druhých;

b) právo odborových organizácií na zakladanie národných federácií alebo konfederácií a ich právo vytvárať medzinárodné odborové organizácie alebo sa k nim pripojiť;

c) právo odborových organizácií na slobodnú činnosť, nepodliehajúcu žiadnym obmedzeniam okrem tých, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú

nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti alebo verejného poriadku alebo na ochranu práv a slobôd druhých;

d) právo na štrajk za predpokladu, že sa uskutočňuje v súlade so zákonmi príslušnej krajiny.

2. Tento článok nebráni uložiť zákonné obmedzenia výkonu týchto práv pre príslušníkov ozbrojených síl alebo polície alebo správnych orgánov štátu.

3. Nič v tomto článku neopravňuje zmluvné strany Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce z roku 1948 o slobode združovania a ochrane práva organizovať sa, aby prijali zákonodarné opatrenia, ktoré by prejudikovali záruky ustanovené v tomto Dohovore alebo aplikovali právo takým spôsobom, ktorý by tieto záruky prejudikoval.

44. Slovenská republika je zmluvnou stranou Dohovoru MOP o vykonávaní zásad práva na organizáciu a na kolektívne vyjednávanie, 1949 (č. 98) a Dohovoru MOP o odborovej slobode a ochrane odborového práva, 1948 (č. 87) /publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 489/1990 Zb./.

45. Ústava Slovenskej republiky zaručuje v článku 37 ods. 1 a 2 právo každého slobodne sa združovať s inými na ochranu svojich hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv. Vznik odborových organizácií upravuje zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov. Prijatie zákona o kolektívnom vyjednávaní a vytvorenie Rady Hospodárskej a sociálnej dohody (RHSD) v roku 1990 legitimizovalo odbory v Slovenskej republike a zakotvilo ich rovnoprávne postavenie voči zamestnávateľom a vláde SR. Odborové organizácie vznikajú nezávisle od štátu. Obmedzovať počet odborových organizácií, ako aj zvýhodňovať niektoré z nich v podniku alebo v odvetví je neprípustné. Podľa ustanovenia § 9a zákona č. 300/1990 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov, odborová organizácia a organizácia zamestnávateľov sa stávajú právnickými osobami dňom nasledujúcim potom, keď Ministerstvu vnútra SR boli doručené návrhy na ich evidenciu. Požiadat' o evidenciu odborovej organizácie (a organizácie zamestnávateľov) môžu podať najmenej tri osoby, z ktorých aspoň jedna má byť staršia ako 18 rokov. Odborová organizácia na zápis do evidencie odborových organizácií predkladá Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky návrh na zápis a stanovky, v ktorých je potrebné uviesť: názov odborovej organizácie, jej sídlo, cieľ činnosti, orgány odborovej organizácie, spôsob ich ustanovenia, určenie orgánov a funkcionárov oprávnených konať v mene odborovej organizácie, ustanovenia o organizačných jednotkách, pokiaľ budú zriadené a pokiaľ budú konať vo svojom mene, zásady hospodárenia, práva a povinnosti členov odborovej organizácie.

46. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky eviduje celkom 389 odborových organizácií, 74 celoslovenských odborových zväzov a Konfederáciu odborových zväzov SR. Zoznam odborových zväzov združených v Konfederácii odborových zväzov SR (ďalej KOZ SR) a členskú základňu odborových zväzov KOZ SR / podľa počtu členov/ uvádza **príloha č. 2** predkladanej správy.

47. V Slovenskej republike môžu zamestnanci štátnej správy a samosprávy slobodne bez obmedzenia zakladať odborové organizácie a byť ich členmi. Neexistujú žiadne zákonné obmedzenia brániace výkonu týchto práv upravených v Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.

V odkaze na § 2 odsek 4 zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov sa zakazuje vojakom v činnej službe vytvárať odborové organizácie a združovať sa v nich. Pre príslušníkov Policajného zboru SR je právo organizovať sa v odborových organizáciách v súlade s čl. 37 Ústavy SR. Do roku 1989 sa príslušníci Policajného zboru nemohli združovať v odborových organizáciách podľa vtedy platných zákonov. V Slovenskej republike v súčasnosti pôsobí Odborový zväz polície SR (ďalej OZP), ktorý je vrcholným orgánom zastrešujúcim všetky základné organizácie príslušníkov Policajného zboru. Hlavným cieľom OZP je ochrana právnych a sociálnych istôt svojich členov. V roku 1992 bol OZP v SR prijatý za riadneho člena UISP (Union Internationale Syndicats de Police) ako prvý zväz z postkomunistických krajín. UISP združuje 19 európskych policajných odborových zväzov. V roku 1993 bola ustanovená v Slovenskej republike Konfederácia slovenských policajných odborov. Rozsah oprávnení odborových organizácií združujúcich príslušníkov Policajného zboru a Zboru väzenskej a justičnej stráže pri uplatňovaní a ochrane ich sociálnych záujmov ustanovuje Zákon o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby a Zboru väzenskej a justičnej stráže SR a Železničnej polície č. 73/1998 Z. z.

48. Ústava Slovenskej republiky v článku 37 odsek 4 všeobecne zakotvuje právo na štrajk ako jedno zo sociálnych práv občanov. Termín štrajk sa nachádza i v ustanoveniach Listiny základných práv a slobôd (Ústavný zákon č. 23/1991 Zb.) v článku 27 odsek 4 a v Zákone o kolektívnom vyjednávaní (zákon č. 2/1991 Zb. v znení neskorších predpisov).

49. Zákon o kolektívnom vyjednávaní (zákon č. 2/1991 Zb.) v znení zákonov 519/1991 Zb. a 54/1996 Z. z. je jediným právnym predpisom, ktorý upravuje základné otázky týkajúce sa práva na štrajk a práva na kolektívne vyjednávanie. Podpora paritných konzultácií zamestnancov a zamestnávateľov je upravená v Zákonníku práce, zákone č. 1/1992 Zb. o mzde, odmene za pracovnú pohotovosť a o priemernom zárobku v znení neskorších predpisov a v zákone č. 143/1992 Zb. o plate. Ide najmä o otázky pracovných podmienok a podmienok zamestnania, prevod podnikov, kolektívne prepúšťanie a pod. Nesplnenie podmienok zamestnávateľa prerokovať s príslušným odborovým orgánom určité otázky je porušením pracovnoprávných predpisov, za toto porušenie je možné uložiť pokutu ako v ostatných prípadoch porušenia pracovnoprávných predpisov.

50. Zákon definuje štrajk ako čiastočné alebo úplné prerušenie práce zamestnancami. Podmienkou pre vyhlásenie štrajku je, aby zmluvné strany nepožiadali o riešenie sporu rozhodcu. Solidárnym štrajkom sa rozumie štrajk na podporu požiadaviek iných štrajkujúcich zamestnancov. Zákonnou podmienkou štrajku je súhlas najmenej polovice zamestnancov, ktorých sa dotýka kolektívna zmluva. V praxi sa súhlas zamestnancov zisťuje hlasovaním. Rovnako zákon určuje, ktorí zamestnanci sa na hlasovaní o štrajku nezúčastňujú. Za účastníka štrajku sa po celú dobu jeho trvania považuje zamestnanec, ktorý s ním súhlasil. Zamestnanec, ktorý so štrajkom súhlasil a ktorý sa k štrajku pripojil, sa za jeho účastníka považuje odo dňa pripojenia sa k štrajku.

51. V súlade s čl. 54 Ústavy SR sa obmedzuje ustanovením § 20 zákona o kolektívnom vyjednávaní právo na štrajk osobám v povolaniach, ktoré sú

bezprostredne nevyhnutné na ochranu života a zdravia. Ide o tieto 3 druhy nezákonnosti:

- I. nedodržanie procesných postupov,
- II. vyhlásenie štrajku na pracoviskách kde je zakázané štrajkovať a
- III. mimoriadna situácia

I. Zákon za nezákonný štrajk z dôvodu nedodržania procesných postupov považuje:

- a/ štrajk, ktorému nepredchádzalo konanie pred sprostredkovateľom (neplatí v prípade solidárneho štrajku),
- b/ štrajk, ktorý bol vyhlásený alebo pokračuje po začatí konania pred rozhodcom alebo po uzavretí zmluvy,
- c/ štrajk, ktorý nebol vyhlásený alebo sa nezačal za podmienok ustanovených v zákone o kolektívnom vyjednávaní,
- d/ štrajk vyhlásený alebo začatý z iných dôvodov, než sú uvedené v zákone o kolektívnom vyjednávaní,
- e/ solidárny štrajk, pokiaľ zamestnávateľ účastníkov tohto štrajku najmä s ohľadom na hospodársku nadväznosť nemôže ovplyvniť priebeh alebo výsledok štrajku zamestnancov, na podporu ktorých požiadaviek je solidárny štrajk vyhlásený.

II. Zákon za nezákonný štrajk z dôvodu vyhlásenia štrajku na pracoviskách kde je zakázané štrajkovať považuje :

- a/ štrajk zamestnancov zdravotníckych zariadení alebo sociálnej starostlivosti, pokiaľ by štrajkom došlo k ohrozeniu života alebo zdravia občanov,
- b/ štrajk zamestnancov pri obsluhu zariadení jadrových elektrární, zariadení so štiepnym materiálom a zariadení ropovodov alebo plynovodov,
- c/ štrajk sudcov, prokurátorov, príslušníkov ozbrojených síl a ozbrojených zborov a zamestnancov pri riadení a zabezpečovaní letovej prevádzky,
- d/ štrajk príslušníkov zborov požiarnej ochrany, zamestnancov závodných jednotiek požiarnej ochrany a členov záchranných zborov zriadených podľa osobitných predpisov pre príslušné pracoviská a zamestnancov zabezpečujúcich telekomunikačnú prevádzku, pokiaľ by štrajkom došlo k ohrozeniu života alebo zdravia občanov prípadne majetku,

III. Zákon za nezákonný štrajk z dôvodu mimoriadnej situácie považuje:

- a/ štrajk v prípade brannej pohotovosti štátu a v čase mimoriadnych opatrení,
- b/ štrajk zamestnancov, pracujúcich v oblastiach postihnutých živelnými udalosťami, v ktorých boli príslušnými štátnymi orgánmi vyhlásené mimoriadne opatrenia.

O nezákonnosti štrajku rozhoduje krajský súd v obvode ktorého má sídlo príslušný odborový orgán . Súd rozhoduje na návrh, ktorý môže podať:

- zamestnávateľ
- organizácia zamestnávateľov
- prokurátor

52. Zákon o kolektívnom vyjednávaní uvádza možné pracovnoprávne dôsledky štrajku pre zamestnancov, štrajkujúcich a príslušnú odborovú organizáciu.

- zákon ustanovuje, že účastníkovi štrajku počas jeho účasti na štrajku neprislúcha mzda ani náhrada mzdy,
- po právoplatnosti rozhodnutia súdu o nezákonnosti štrajku sa účasť na štrajku považuje za neospravedlненú neprítomnosť v zamestnaní,

- zákon vylučuje vzájomnú zodpovednosť za škodu, ktorá vznikla zamestnancovi - účastníkovi štrajku alebo zamestnávateľovi výlučne v dôsledku prerušenia práce štrajkom.
- zákon ustanovuje, že účastník štrajku nemá nárok na nemocenské poistenie, pokiaľ sa podmienky ustanovené predpismi o nemocenskom zabezpečení pre poskytovanie nemocenského a podpory pri ošetrovaní člena rodiny, splnili v dobe účasti na štrajku.

53. Údaje o štrajkoch v SR sú predmetom štatistických zisťovaní Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v Správe o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky v príslušnom kalendárnom roku. Súčasná právna úprava kolektívneho vyjednávania a jeho krajného prostriedku štrajku v Slovenskej republike nie je v úplnom súlade s dokumentmi Európskej únie. Podľa názoru expertov Rady Európy „právo na štrajk“ v zmysle ustanovení Európskej sociálnej charty je právom individuálnym ale Ústava Slovenskej republiky, ako aj zákon 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednaní v znení neskorších platných úprav dáva právu na štrajk charakter kolektívneho práva.

Článok 9

Štáty, zmluvné strany Paktu, uznávajú právo každého na sociálne zabezpečenie, zahŕňajúc do toho právo na sociálne poistenie.

54. Slovenská republika je zmluvnou stranou Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce (ďalej MOP) o minimálnej norme sociálneho zabezpečenia, 1952 (č.102), Dohovoru MOP o invalidných, starobných a pozostalostných dávkach, 1967 (č.128) a Dohovoru MOP o liečebnej preventívnej starostlivosti a nemocenských dávkach, 1969 (č.130).

55. Vo východiskovej správe k Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie bol v roku 1999 predložený Výboru OSN (CERD) podrobný výklad legislatívy Slovenskej republiky zaoberajúcej sa právom na sociálne zabezpečenie v časti 5., (e) (iv), v článkoch 192 až 195. Sústavu sociálneho zabezpečenia v rozsahu vymedzenom Dohovorom MOP č. 102 z roku 1952 (publikovanom v Zbierke zákonov pod č. 461/1991 Zb.) a Oznámení MZV SR č. 110/1997 Z. z. (bod 36) v súčasnosti tvoria:

- systém zdravotného poistenia, z ktorého je poskytovaná liečebná starostlivosť,
- systém nemocenského poistenia, z ktorého sú poskytované peňažné dávky v chorobe a materstve,
- systém dôchodkového zabezpečenia, z ktorého sú poskytované starobné dôchodky, invalidné dôchodky a dávky pozostalých,
- systém doplnkového dôchodkového poistenia, z ktorého je poskytovaný zamestnancom doplnkový príjem k dôchodku. Účasť v tomto systéme nie je povinná a je založená na dobrovoľnom zamestnávateľsko-zamestnaneckom princípe,
- systém poistenia v nezamestnanosti, z ktorého je poskytovaná podpora v nezamestnanosti,
- systém štátnej sociálnej podpory, z ktorého sú poskytované rodinné dávky (po dobudovaní systému príspevku štátnej sociálnej podpory) a to:

- prídavky na deti
- príplatok k prídavkom na deti
- rodičovský príspevok
- zaopatrovací príspevok
- príspevok v pestúnskej starostlivosti
- odmena pestúnom (podľa zákona č. 268/1998 Z. z. o pestúnskej starostlivosti)
- príspevok pri narodení dieťaťa
- príspevok rodičom, ktorým sa narodili 3 alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu 2 rokov opakovane narodili dvojčatá
- príspevok na bývanie (podľa zákona č. 300/1999 Z. z. o príspevku na bývanie)
- príspevok na pohreb
- systém sociálnej pomoci, z ktorého sú poskytované tieto dávky sociálnej pomoci (podľa zákona č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov):
 - dávka hmotnej núdze,
 - peňažný príspevok na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia
 - sociálne služby

56. Právo na sociálne zabezpečenie upravuje zákon č. 100/1998 Z. z. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov. Podľa platnej legislatívy všetci občania SR majú právo na sociálne zabezpečenie bez rozdielu pohlavia.

57. Postavenie žien na vidieku a v mestách je totožné a zákon sa vzťahuje na všetky ženy rovnako. Žena, ktorá nie je nemocensky poistená, nemá nárok na dávku nemocenského poistenia, ktorou je v danom prípade peňažná pomoc v materstve. Ak však spĺňa podmienky ustanovené zákonom č. 382/1990 Zb. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov patrí jej od narodenia dieťaťa štátna sociálna dávka - rodičovský príspevok. Podmienkou nároku na rodičovský príspevok je osobná, celodenná a riadna starostlivosť aspoň o jedno dieťa vo veku do 3 rokov (resp. do 7 rokov, ak ide o dlhodobu ťažko zdravotne postihnuté dieťa vyžadujúce mimoriadnu starostlivosť alebo osobitne náročnú mimoriadnu starostlivosť) a ďalšou podmienkou je trvalý pobyt rodiča a dieťaťa na území SR. V roku 1999 bol rodičovský príspevok vyplácaný priemerne mesačne pre 137.688 oprávnených osôb. Celkom štát vyplatil na tento účel 4,417.181 tis. Sk.

58. Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 644/1999 bolo Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej MPSVR SR) uložené vykonanie analýzy využívania sociálneho systému. Sprísnilo sa posudzovanie nároku na dávku sociálnej pomoci a zvýšila sa kontrola v súvislosti s poberaním dávok sociálnej pomoci resp. ich využívaním na iné účely. Špecialisti MPSVR vykonali návštevy v regiónoch východného Slovenska a zamerali sa na kontrolu v súvislosti s poberaním dávok sociálnej pomoci resp. využívaním na iné účely. Odbor sociálnej pomoci MPSVR SR sa zameral aj na otázky neoprávneného poberania dávok sociálnej pomoci v prípade vycestovania občanov do zahraničia, kde následne požiadali o azyl.

59. V Slovenskej republike sa poskytujú zamestnancom, ktorí utrpeli pracovný úraz alebo u ktorých sa zistila choroba z povolania, dávky pri zranení v zamestnaní formou náhrady škody. Zamestnávateľ je povinný v rozsahu, v ktorom za škodu zodpovedá, poskytnúť poškodenému zamestnancovi náhradu škody. V prípade, že zamestnanec následkom pracovného úrazu alebo choroby z povolania

zomrel, sú dávky vyplatené pozostalým. Spôsob a rozsah náhrady škody podrobne upravuje Zákonník práce v § 193 až 203 a § 205/a až 205/d.

60. Zmeny vo vývoji mzdovej úrovne upravujú právne predpisy o úprave (valorizácii) priemerného zárobku rozhodného pre výpočet náhrady za stratu po skončení pracovnej neschopnosti vzniknutej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania (zákon NR SR č. 320/1993 Z. z. a opatrenia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR č. 123/1995 Z. z., 151/1996 Z. z., 98/1997 Z. z. a č. 120/1998 Z. z.). **Príloha č. 3** predkladanej správy poskytuje prehľad pracovnej úrazovosti v Slovenskej republike a počet pracovných úrazov sledovaných v päť-ročných cykloch v rokoch 1989, 1993 a 1998. V roku 1999 podľa informácie Úradu bezpečnosti práce chýbalo na pracoviskách v SR denne asi 2583 zamestnancov. Celkom v roku 1999 došlo k 24.023 úrazom, z ktorých 115 malo smrteľné následky. Jeden pracovný úraz si vyžiadal priemerne 40 dní liečenia, čo signalizuje zvyšovanie podielu pracovných úrazov so závažnými následkami na zdraví, vyžadujúcich dlhodobé liečenie.

61. Najčastejšie a najdlhšie poskytovanou nemocenskou dávkou je nemocenské. Nemocenské je náhradou ušlého príjmu, preto naň majú nárok všetky ekonomicky činné osoby, ktorých činnosť zakladá účasť na nemocenskom poistení. Pri splnení zákonom stanovených podmienok majú na nemocenské nárok:

- osoby v pracovnom pomere,
- osoby v obdobnom pracovnom vzťahu,
- spoločníci spoločností s ručením obmedzeným a členovia družstiev, ktorí pre spoločnosť alebo družstvo vykonávajú prácu, ale nie v pracovnoprávnom vzťahu a sú za túto prácu odmeňovaní formou, ktorá sa podľa zákona o daniach z príjmov považuje za príjem zo závislej činnosti,
- ďalšie osoby, o ktorých to ustanovujú osobitné predpisy (napr. poslanci zákonodarných zborov, poslanci obecných zastupiteľstiev, starostovia obcí, občania so zmenenou pracovnou schopnosťou pripravujúci sa na pracovné uplatnenie, študenti a žiaci),
- vojaci, ktorí vykonávajú profesionálnu službu v ozbrojených silách,
- príslušníci bezpečnostných zborov,
- samostatne zárobkovo činné osoby, ktorými sú:
 - a) osoby, ktoré vykonávajú poľnohospodársku výrobu vrátane hospodárenia v lesoch a na vodných plochách,
 - b) osoby, ktoré majú oprávnenie prevádzkovať živnosť,
 - c) osoby, ktoré majú oprávnenie na vykonávanie činnosti podľa osobitných predpisov s výnimkou znalcov a tlmočníkov, ak vykonávajú činnosť podľa osobitného predpisu v konaní pred štátnymi orgánmi a orgánmi, na ktoré prešli úlohy štátnych orgánov,
 - d) osoby, ktoré vykonávajú umeleckú alebo inú tvorivú činnosť na základe zákona o literárnych, vedeckých a umeleckých dielach (autorský zákon) mimo pracovnoprávných a obdobných vzťahov, ak túto činnosť podľa svojho vyhlásenia vykonávajú sústavne a ak súčasne nevykonávajú iné činnosti považované za činnosť samostatne zárobkovo činnnej osoby,
 - e) spoločníci verejných obchodných spoločností a komplementári komanditných spoločností,
 - f) športovci, ktorí športovú činnosť podľa svojho vyhlásenia vykonávajú zárobkovo ako svoje povolanie, ale nie v pracovnoprávnom alebo obdobnom vzťahu,

- g) obchodní zástupcovia, ak podľa svojho vyhlásenia vykonávajú túto činnosť sústavne,
- h) osoby, ktoré vykonávajú nezávislé povolanie alebo činnosť, ak nepatria do okruhu osôb, považovaných za samostatne zárobkovo činné osoby z vyššie uvedených dôvodov,
- i) spolupracujúce osoby samostatne zárobkovo činných osôb, ktorými sú:
- ia) manželia, deti a súrodenci od skončenia povinnej školskej dochádzky, rodičia, svokor, svokra, zať a nevesta, druh (družka) osôb, ktoré vykonávajú poľnohospodársku výrobu, vrátane hospodárenia v lesoch a na vodných plochách, ako aj manžel (manželka) tejto spolupracujúcej osoby, ak sa podieľajú na ich činnosti a ak nejde o pracovnoprávny vzťah,
 - ib) manželia osôb uvedených pod písm. b) až d), g) a h), ak sa podieľajú na ich činnosti.

62. Nemocenské patrí pri splnení zákonom stanovených podmienok namiesto mzdy, platu alebo odmeny za prácu za prvé tri dni dočasnej pracovnej neschopnosti vo výške 70% a za ďalšie dni vo výške 90% z priemernej čistej dennej mzdy (u samostatne zárobkovo činných osôb a spolupracujúcich osôb samostatne zárobkovo činných osôb z priemernej výšky vymeriavacích základov na určenie poistného na nemocenské poistenia a dôchodkové zabezpečenie) najviac však

* u samostatne zárobkovo činných osôb, spolupracujúcich osôb samostatne zárobkovo činných osôb a u príslušníkov ozbrojených zložiek zo sumy 250,- Sk na kalendárny deň,

* u ostatných osôb zo sumy 350,- Sk na pracovný deň pri päťdennom pracovnom týždni.

V zásade sa nemocenské poskytuje od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti na výkon doterajšieho zamestnania pre chorobu alebo úraz do skončenia dočasnej pracovnej neschopnosti alebo do uznania invalidity alebo čiastočnej invalidity, najdlhšie však po čas jedného roku od začiatku dočasnej pracovnej neschopnosti. Dobrovoľne možno nemocenské poskytovať aj dlhšie, ak možno na základe vyjadrenia posudkovej komisie sociálneho poistenia očakávať, že občan v krátkom čase nadobudne pracovnú schopnosť. Pre príslušníkov ozbrojených zložiek platia určité odchýlky. Nemocenské sa uhrádza z poistného na nemocenské poistenie. Nemocenské poistenie vykonáva Sociálna poisťovňa ako verejnoprávna inštitúcia.

63. Právo zamestnaných žien na ochranu garantuje Ústava SR v článku 38 v odseku 1. Peňažná pomoc v materstve patrí pri splnení zákonom ustanovených podmienok namiesto mzdy, platu alebo odmeny za prácu vo výške 90 % z priemernej čistej dennej mzdy (u samostatných zárobkovo činných osôb a spolupracujúcich osôb samostatne zárobkovo činných osôb z priemernej výšky vymeriavacích základov na určenie poistného na nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie), najviac však:

- u samostatne zárobkovo činných osôb, spolupracujúcich osôb samostatne zárobkovo činných osôb a u príslušníkov ozbrojených zložiek zo sumy 250 Sk,- na kalendárny deň,
- u ostatných osôb zo sumy 350 Sk na pracovný deň pri päťdennom pracovnom týždni.

Peňažná pomoc v materstve sa poskytuje v zásade v dĺžke 28 týždňov a osobe, ktorá sa o dieťa v ustanovených prípadoch stará, ale ho neporodila, v dĺžke 22 týždňov. Ak sa dieťa narodilo mŕtve, poskytuje sa peňažná pomoc v materstve po dobu 14 týždňov. Doba poskytovania peňažnej pomoci v materstve žene, ktorá dieťa porodila, nemôže byť kratšia ako 14 týždňov a nemôže skončiť pred uplynutím šiestich týždňov odo dňa pôrodu. Peňažná pomoc v materstve sa uhrádza z poisťného na nemocenské poistenie. Nemocenské poistenie vykonáva sociálna poisťovňa.

64. Účelom systému dôchodkového zabezpečenia je hmotne zabezpečiť osoby dávkami dlhodobého charakteru po dobu trvania sociálnych udalostí ako sú staroba, invalidita a smrť žiteľa rodiny. Tento systém sa vzťahuje na osoby, ktoré majú na území Slovenskej republiky trvalý pobyt. Tieto osoby možno rozdeliť do nasledovných kategórií : zamestnanci, samostatne zárobkovo činné osoby, spolupracujúce osoby samostatne zárobkovo činných osôb, príslušníci ozbrojených bezpečnostných zborov a ozbrojených zborov, osoby, ktoré dosiahli vek 65 rokov alebo sa stali invalidnými, pozostalí po uvedených občanoch. Pre kategóriu príslušníkov ozbrojených síl bol prijatý od 1. mája 1998 osobitný systém sociálneho zabezpečenia. Rozhodujúce postavenie v sústave právnych predpisov má Ústava Slovenskej republiky, ktorá v článku 39 zaručuje občanom SR právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate žiteľa, pričom na stanovenie medzí tohoto práva, čiže podmienok nároku na jednotlivé dávky, splnomocňuje príslušné zákony. Výška dávok dôchodkového zabezpečenia je závislá od pracovných zásluh, od dĺžky doby zamestnania, od výšky dosahovaných zárobkov a od pracovných kategórii. O dávkach sociálneho zabezpečenia rozhoduje Sociálna poisťovňa a zabezpečuje ich výplatu. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR vykonáva dozor nad vykonávaním nemocenského poistenia a dôchodkového zabezpečenia.

65. Základnou dávkou dôchodkového zabezpečenia je starobný dôchodok. Nárok vzniká občanovi, ktorý získa potrebnú dobu zamestnania najmenej 25 rokov a dosiahne stanovený vek, ktorý je závislý od zaradenia zamestnania do pracovnej kategórie (55-60 rokov) a u žien od počtu vychovaných detí (53-57 rokov).

66. Poskytuje sa aj pomerný starobný dôchodok v prípade, že občan získal potrebnú dobu zamestnanosti 10 rokov a dovŕšil vek 65 rokov. U žien sa z dôchodkového zabezpečenia poskytuje pomerný starobný dôchodok pri dovŕšení veku 60 rokov a získaní potrebnej doby zamestnania 20 rokov.

67. Dôchodok za výsluhu rokov sa priznáva za výhodnejších podmienok, ako v prípade nároku občana na starobný dôchodok, ktorý vykonáva osobitné zamestnania napr. v letectve, umeleckej oblasti.

68. Občanom, uvoľneným zo zamestnania z organizačných dôvodov, ktorým ku dňu uvoľnenia do dovŕšenia potrebného veku chýbajú najviac dva roky a príslušný úrad práce im nemôže zabezpečiť vhodné zamestnanie prislúcha nárok na mimoriadne poskytnutie starobného dôchodku, ak boli zamestnaní najmenej 25 rokov.

69. Nárok na invalidný dôchodok je podmienený invaliditou, potrebnou dobou zamestnania a nespĺnením podmienky nároku na starobný dôchodok. Podmienka potrebnej doby zamestnania sa považuje vždy za splnenú u toho občana, u ktorého vznikla invalidita následkom pracovného úrazu.

70. Čiastočný invalidný dôchodok patrí občanovi, ktorý je čiastočne invalidný a spĺňa potrebnú dobu zamestnania. Tak, ako pri invalidite následkom pracovného úrazu, aj pri čiastočnej invalidite následkom pracovného úrazu potrebná doba zamestnania sa považuje vždy za splnenú.

71. Vdova má nárok na vdovský dôchodok po dobu jedného roka od smrti manžela. Po uplynutí jedného roka sa vdovský dôchodok poskytuje pri splnení zákonom ustanovených podmienok. Vdovecký dôchodok sa poskytuje vdovcovi, ak sa stará aspoň o jedno nezaopatrené dieťa. Sirotský dôchodok sa priznáva nezaopatrenému dieťaťu pri úmrtí rodiča. Nárok na tento dôchodok nie je podmienený potrebnou dobou zamestnania zomrelého rodiča.

72. Ďalšími formami dávok dôchodkového zabezpečenia sú:

- dôchodok poskytovaný ženám, ktoré sú plne invalidné alebo dosiahli vek 65 rokov alebo nie sú zárobkovo činné a nezískali nárok na dôchodok z vlastného zabezpečenia,
- sociálny dôchodok sa poskytuje ako fakultatívna dávka občanom, ktorých životné potreby nie sú zabezpečené, ak dosiahli vek 65 rokov alebo sú invalidní,
- zvýšenie dôchodku pre bezvládnosť pri dlhodobom nepriaznivom zdravotnom stave, ktorý vyžaduje ošetrovanie inou osobou.

Štátna sociálna podpora predstavuje podporu takých životných udalostí, ktoré prekračujú rámec poisťných udalostí riešených dávkami nemocenského poistenia a dôchodkového zabezpečenia. Prostredníctvom štátnych sociálnych dávok (po dobudovaní systému príspevkov štátnej sociálnej podpory) sa umožňuje predchádzať dlhodobému riešeniu stavu hmotnej alebo sociálnej núdze v systéme sociálnej pomoci. Štát pritom akceptuje také životné udalosti, ako je príchod dieťaťa do rodiny, výchova, výživa a osobná starostlivosť o nezaopatrené dieťa, príprava na budúce povolanie ale aj takých, ktoré podstatne zmenia spôsob života jednotlivca alebo rodiny, napr. prítomnosť dlhodobo ťažko zdravotne postihnutého dieťaťa, strata živiteľa smrťou. Štátne sociálne dávky pomáhajú kryť zvýšené náklady, ktoré takéto životné udalosti prinášajú a zabrániť tak nežiadúcemu poklesu životnej úrovne rodín.

Štátne sociálne dávky sa poskytujú jednorazovo (príspevok pri narodení dieťaťa, príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodili 3 alebo viac detí, alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá, jednorazový príspevok na úhradu potrieb dieťaťa zverenieho do pestúnskej starostlivosti a príspevok na pohreb) a opakovane (prídavky na deti a príplatok k prídavkom na deti, rodičovský príspevok, zaopatrovací príspevok, opakovaný príspevok na úhradu potrieb dieťaťa zverenieho do pestúnskej starostlivosti, odmena pestúna, príspevok na bývanie). Niektoré štátne sociálne dávky - prídavky na deti a príspevok na bývanie sú poskytované na základe zisťovania príjmu spoločne posudzovaných osôb.

Prídavky na deti poskytované podľa zákona NR SR č. 193/1994 Z. z. sú určené na výchovu a výživu nezaopatrených detí. Podmienkou nároku je starostlivosť oprávnenej osoby o nezaopatrené dieťa, trvalý alebo dlhodobý pobyt oprávnenej osoby o nezaopatrené dieťa na území Slovenskej republiky a príjem neprevyšujúci

určenú sumu. Výška prídavkov na deti je závislá od príjmu spoločne posudzovaných osôb a od veku nezaopatrených detí. V prípade splnenia podmienok nároku na prídavky na deti sa na zvýšené náklady súvisiace so starostlivosťou o dlhodobu ťažko zdravotne postihnuté deti poskytuje príplatok k prídavkom na deti, a to na dieťa dlhodobu ťažko zdravotne postihnuté dieťa vyžadujúce mimoriadnu starostlivosť 600 Sk mesačne a na dlhodobu ťažko zdravotne postihnuté dieťa vyžadujúce mimoriadnu starostlivosť osobitne náročnú 1 000 Sk mesačne.

Rodičovský príspevok sa poskytuje podľa zákona č. 382/1990 Zb. a je určený rodičovi, ktorý zabezpečuje osobnú, celodennú a riadnu starostlivosť o dieťa do 3 rokov veku alebo do 7 rokov, ak je dieťa dlhodobu ťažko zdravotne postihnuté. Podmienkou nároku tiež je, že rodič a dieťa majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky. Výška rodičovského príspevku v absolútnom vyjadrení predstavuje 2 740 Sk mesačne.

Zaopatrovací príspevok sa poskytuje podľa zákona č. 236/1998 Z. z. a je určený manželke a nezaopatreným deťom vojaka v čase, keď vykonáva vojenskú základnú (náhradnú) službu alebo civilnú službu. Podmienkou nároku je výkon vojenskej služby alebo civilnej služby, vojak nemá nárok na náhradu mzdy, platu alebo zárobku počas služby v ozbrojených silách alebo civilnej službe a trvalý pobyt oprávnenej osoby na území SR.

Príspevky v pestúnskej starostlivosti sa poskytujú podľa zákona č. 265/1998 Z. z. Opakovaný príspevok na úhradu potrieb dieťaťa patrí na dieťa, ktoré je zverené do pestúnskej starostlivosti, opatrovníctva alebo je dočasne zverené občanovi, ktorý má záujem stať sa pestúnom. Odmena pestúna patrí za výkon pestúnskej starostlivosti.

Príspevok na bývanie podľa zákona č. 300/1999 Z. z. je príspevkom na úhradu výdavkov spojených s užívaním bytu alebo rodinného domu. Podmienkou je, aby žiadateľ užíval byt alebo rodinný dom, v ktorom je prihlásený k trvalému pobytu na bývanie, zaplatil nájomné, resp. daň z nehnuteľnosti za rozhodujúce obdobie a aby príjem spoločne posudzovaných osôb neprevýšil určenú sumu.

73. Sociálna pomoc je časťou systému sociálneho zabezpečenia. Jej právnym základom je zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení zákona č. 389/1998 Z. z. Prostredníctvom inštitútu sociálnej pomoci sa zmierňuje alebo prekonáva za aktívnej účasti občana jeho hmotná alebo sociálna núdza a zabezpečujú sa jeho základné životné podmienky.

74. Sociálna pomoc sa člení na :

- sociálnu prevenciu
- riešenie hmotnej a sociálnej núdze, v dôsledku ktorých si občan nemôže sám, ani s pomocou svojej rodiny zabezpečiť základné životné potreby a podmienky (vrátane riešenia sociálnej núdze občanov s ťažkým zdravotným postihnutím kompenzáciou sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia).

Pod sociálnou prevenciou sa rozumie odborná činnosť na predchádzanie a na zabraňovanie príčin vzniku, prehĺbovania alebo opakovania porúch psychického, fyzického a sociálneho vývinu občana).

75. Na riešenie hmotnej a sociálnej núdze sa využívajú tieto formy:

- sociálne poradenstvo,
- sociálno-právna ochrana,
- dávka sociálnej pomoci,

- sociálne služby,
- peňažné príspevky na kompenzáciu.

Poskytovanie sociálneho poradenstva a vykonávanie sociálnej prevencie zabezpečujú orgány štátnej správy, obce a neštátne subjekty. Sociálnoprávnu ochranu poskytujú orgány miestnej štátnej správy a obce. Rodinám sa môže poskytovať sociálne poradenstvo v špecializovaných inštitúciách prostredníctvom Centra poradensko-psychologických služieb (centrum), ktoré poskytuje svoje služby bezplatne. Klientela centra je rozdelená podľa typu problému do 10 kategórií : osobnostná, partnerská, rodinná, náhradná rodinná starostlivosť, rozvodová a porozvodová starostlivosť, nezamestnanosť, študijná a profesionálna, drogové a iné závislosti, programy rozvoja osobnosti. Štatistické údaje o pomere matiek a detí, požívajúcich takúto ochranu sa v Slovenskej republike osobitne nesledujú. Právo požívať takúto ochranu má každý občan, rodina a jej jednotliví členovia.

76. Dávka sociálnej pomoci je nástrojom riešenia hmotnej núdze občana. Možno ju poskytovať ako opakovanú alebo ako jednorázovú dávku. Podmienkou nároku na dávku je hmotná núdza, pri ktorej príjem fyzickej osoby a fyzických osôb, ktorých príjmy sa posudzujú spoločne nedosahujú hranicu životného minima. Túto určuje zákon č. 125/1998 Z. z. o životnom minime. Novelou zákona NR SR č. 90/1996 Z. z. o minimálnej mzde s účinnosťou od 1. januára 2000 sa minimálna mzda zvýšila na 4.000 Sk mesačne (21,60 Sk na hodinu) a podľa nariadenia vlády SR č. 298/2000, ktoré nadobudlo účinnosť od 1. októbra 2000 bola výška minimálnej mzdy upravená na 4.400 Sk za mesiac pre zamestnancov odmeňovaných formou mesačnej mzdy (23,80 Sk za odpracovanú hodinu), čím sa dosiahol predstih výšky minimálnej mzdy pred aktuálnou sumou životného minima pre plnoletú fyzickú osobu.

77. Zákon o sociálnej pomoci č. 195/1998 Z. z. v prípade hmotnej núdze zaručuje občanovi zabezpečenie základných životných podmienok. Základné životné podmienky v zmysle ustanovení uvedeného zákona sú charakterizované jedným teplým jedlom denne, nevyhnutným ošatením a prístreším. V peňažnom vyjadrení zabezpečenie základných životných podmienok znamená poskytnutie opakovanej dávky sociálnej pomoci do výšky životného minima. Na mimoriadne výdavky občana v hmotnej núdzi sa poskytuje jednorázová dávka sociálnej pomoci do výšky skutočných výdavkov. Konanie o opakovanej a jednorázovej dávke sociálnej pomoci sa uskutočňuje v rámci správneho konania.

78. V systéme sociálneho zabezpečenia SR sú okrem uvedených dávok zahrnuté aj účelové peňažné dávky sociálnej starostlivosti pre ťažko zdravotne postihnutých občanov. Ide o sociálne služby a peňažné príspevky na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia zamerané na prekonanie alebo zmiernenie sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia. Ide o peňažné príspevky na:

- osobnú asistenciu
- zaobstaranie pomôcky
- opravu pomôcky
- kúpu osobného motorového vozidla
- prepravu
- na úpravu bytu, rodinného domu alebo garáže a
- kompenzáciu zvýšených výdavkov na :

- diétne stravovanie
- zabezpečenie prostriedkov osobnej a bytovej hygieny súvisiacich s opotrebovaním šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia, so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla a so starostlivosťou o psov so špeciálnym výcvikom.

79. Všetky dávky do roku 1993 boli hradené zo štátneho rozpočtu. Od roku 1993 sú dávky dôchodkového zabezpečenia a nemocenského poistenia hradené z poistného, vybraného od povinných subjektov ustanovených zákonom. Podiel výdavkov na dávky dôchodkového zabezpečenia vzhľadom na HDP mal v období rokov 1989-1993 stúpajúcu tendenciu. V Slovenskej republike prebehla prvá fáza transformácie ekonomiky na podmienky trhového hospodárstva. Tento proces bol sprevádzaný rastúcimi nákladmi na dávky dôchodkového zabezpečenia z dôvodu ich zvyšovania pod vplyvom narastajúcej inflácie.

80. Slovenská republika pristúpila k postupnej transformácii sociálneho poistenia SR a zameriava sa na zlepšenie systému výberu poistného na:

- nemocenské poistenie,
- dôchodkové zabezpečenie (poistenie)
- úrazové poistenie
- zdravotné poistenie
- poistenie v nezamestnanosti

a na výplaty dávok moderným, automatizovaným, centrálnym systémom, ktorý bude založený na vytvorení individuálnych účtov poistencov. Zákom č. 274/1994 Z. z. o Sociálnej poisťovni v znení neskorších predpisov bola zriadená inštitúcia na výkon nemocenského poistenia a dôchodkového zabezpečenia. Sociálna poisťovňa má charakter verejnoprávnej inštitúcie. V rámci zákonom vymedzenej pôsobnosti táto inštitúcia vykonáva výber poistného na nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie, rozhoduje o dávkach nemocenského poistenia a dôchodkového zabezpečenia a zabezpečuje ich výplaty a vykonáva kontrolnú, konzultačnú a poradenskú činnosť. Na krytie dávok nemocenského poistenia bolo v roku 1998 vynaložených celkom 8 973 794 tisíc Sk, v roku 1999 celkom 9 496 270 tisíc Sk.

Podľa zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov sa v SR vyplácali nasledovné druhy dôchodkov k 1. januáru 2000:

Druh dôchodku	Počet	Priemerná výška dôchodku /Sk/
- starobný	771.323	4.878
- pomerný starobný	17.522	2.645
- invalidný	225.018	4.487
- čiastočný invalidný	62.391	2.408
- za výsluhu rokov	104	4.687
- vdovský	298.244	3.367
- vdovecký	3.113	1.645
- sirotský	33.674	1.459
- sociálny	6.160	3.197
- dôchodok manželky	11.755	570

Článok 10

Štáty, zmluvné strany Paktu, uznávajú že:

1. Najširšia možná ochrana a pomoc by sa mala poskytnúť rodine, ktorá je prirodzenou a základnou jednotkou spoločnosti, najmä na jej založenie a počas, keď zodpovedá za starostlivosť a výchovu maloletých detí. Manželstvo sa musí uzavrieť na základe slobodného súhlasu snúbencov.

2. Osobitná ochrana by sa mala poskytovať matkám v priebehu primeraného obdobia pred narodením a po narodení dieťaťa. Počas tohto obdobia by sa pracujúcim matkám mala poskytnúť platená dovolenka alebo dovolenka so zodpovedajúcimi požitkami zo sociálneho zabezpečenia.

3. Osobitné opatrenia by sa mali robiť na ochranu a pomoc všetkým deťom a mládeži bez akejkoľvek diskriminácie na základe rodinného pôvodu alebo iných podmienok. Deti a mládež by sa mali ochraňovať pred hospodárskym a sociálnym vykorisťovaním. Ich zamestnávanie prácou, ktorá by škodila ich morálke alebo zdraviu alebo by bola nebezpečná ich životu alebo by mohla brzdiť ich normálny vývoj, by sa mali trestať podľa zákona. Štáty by mali tiež určiť vekovú hranicu, pod ktorou by detská námezdná práca mala byť zakázaná a trestaná podľa zákona.

81. Podľa článku 41 Ústavy SR manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých. Žene v tehotenstve sa zaručuje osobitná starostlivosť, ochrana v pracovných vzťahoch a zodpovedajúce pracovné podmienky. Deti narodené v manželstve i mimo neho majú rovnaké práva. Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona. Rodičia, ktorí sa starajú o deti, majú právo na pomoc štátu.

Zákon číslo 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov upravuje manželstvo (vznik, okolnosti vylučujúce uzavretie manželstva, vzťahy medzi manželmi, zánik manželstva smrťou, vyhlásením za mŕtveho a rozvod), vzťahy medzi rodičmi a deťmi (výchova detí, účasť spoločnosti pri výkone práv a povinností rodičov, určenie otcovstva, osvojenie, výchova a zastupovanie maloletého, ktorého rodičia nemôžu svoje práva a povinnosti vykonávať) a výživné (vzájomná vyživovacia povinnosť rodičov a detí, vyživovacia povinnosť medzi manželmi, ostatnými príbuznými, príspevok na výživu rozvedeného manžela a príspevok na úhradu niektorých nákladov nevydatej matke).

82. Podľa § 8 ods. 2, Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a dodatkov „Plnoletosť sa nadobúda dovŕšením osemnásteho roku. Pred dosiahnutím tohto veku sa plnoletosť nadobúda len uzavretím manželstva. Takto nadobudnutá plnoletosť sa nestráca ani zánikom manželstva ani vyhlásením manželstva za neplatné“. Zákon pripúšťa nadobudnutie plnoletosti skôr a to na základe uzavretia manželstva po dovŕšení šestnásteho roku veku. Na uzavretie manželstva potrebuje osoba, ktorá nedosiahla vek osemnásť rokov súhlas súdu. U neploletého, mladšieho ako 16 rokov, manželstvo nevznikne. Podľa § 1 Zákona o rodine manželstvo sa uzatvára na základe dobrovoľného rozhodnutia muža a ženy vytvoriť harmonické, pevné a trvalé životné spoločenstvo.

83. Právny poriadok Slovenskej republiky rešpektuje slobodnú voľbu snúbencov, týkajúcu sa formy uzavretia manželstva. Novela Zákona o rodine č. 234/1992 Zb., s účinnosťou od 1. júla 1992 zrovnoprávnila cirkevnú a občiansku formu sobáša. Podľa § 3 uvedeného zákona manželstvo sa uzatvára súhlasným vyhlásením muža a ženy pred orgánom štátu alebo orgánom cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, že spolu vstupujú do manželstva, a to verejne a slávnostným spôsobom v prítomnosti dvoch svedkov. Muž a žena majú v manželstve rovnaké práva a povinnosti. Súd môže manželstvo na návrh niektorého z manželov rozviesť, ak sú vzťahy medzi manželmi vážne rozvrátené a manželstvo nemôže plniť svoj spoločenský účel. Pri rozhodovaní o rozvode musí súd prihliadať najmä na záujmy maloletých detí.

84. V Slovenskej republike je venovaná mimoriadna pozornosť štátnej rodinnej politike. Dlhodobé strategické ciele sa realizujú najmä v štyroch oblastiach vecnej kompetencie štátu v oblasti právnej ochrany rodiny a jej členov, v oblasti sociálno-ekonomického zabezpečenia rodiny, v oblasti výchovy detí a mládeže a ich príprave na manželstvo a rodičovstvo a v oblasti ochrany zdravia jednotlivých členov rodiny.

85. Slovenská legislatíva pozná dve obmedzenia vstupu do manželstva: vekové obmedzenie a skutočnosť, že jeden zo snúbencov je postihnutý duševnou chorobou a bol pozbavený spôsobilosti na právne úkony (o spôsobilosti na právne úkony rozhoduje súd). Prekážkou uzatvorenia manželstva v zmysle právneho poriadku SR je aj existencia platného (skôr uzavretého) manželstva. Slovenská republika k tejto problematike podala komentár v článku 123 (strana 20 -21) Východiskovej správy k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien. Správa bola predložená Výboru OSN (CEDAW) pre odstránenie diskriminácie žien a publikovaná pod číslom CEDAW/C/SVK/1 dňa 20.7.1996. Slovenská republika vo Východiskovej, druhej a tretej periodickej správe predloženej Výboru OSN (CERD) pre odstránenie rasovej diskriminácie v roku 1999 spracovala otázky práva uzavrieť manželstvo a zvoliť si manžela (časť /d - iv/ v článkoch 136 - 141).

86. Materská dovolenka je upravená v §157 až 160 Zákonníka práce a v zákone č. 88/1968 Zb. o predĺžení materskej dovolenky, o dávkach v materstve a o prídavkoch na deti z nemocenského poistenia v znení neskorších predpisov.

87. Materská dovolenka v súvislosti s pôrodom a starostlivosťou o narodené dieťa patrí každej žene v rozsahu 28 týždňov. Materská dovolenka v rozsahu 37 týždňov patrí osamelej žene alebo žene, ktorá porodila 2 alebo viac detí. Osamelou ženou sa rozumie žena nevydatá, ovdovená alebo rozvedená a žena osamelá z iných vážnych dôvodov, ak nežije s druhom. Materská dovolenka je posudzovaná ako pracovné voľno a patrí medzi dôležité prekážky v práci a zamestnankyňa nemusí o materskú dovolenku osobitne žiadať. Po vyčerpaní materskej dovolenky má zamestnankyňa nárok na to, aby jej bola poskytnutá ďalšia materská dovolenka a to až do troch rokov veku dieťaťa. Po jej skončení je zamestnávateľ povinný ženu zaradiť na pôvodnú prácu a pracovisko. Počas čerpania materskej dovolenky žene neprislúcha mzda ani náhrada mzdy ale dávka nemocenského poistenia - peňažná pomoc v materstve.

88. Právo na zvýšenú ochranu zdravia pri práci a osobitné pracovné podmienky mladistvých sú garantované Ústavou Slovenskej republiky (čl. 38). Zákonník práce v znení zákona č. 297/99 v § 163 zaväzuje zamestnávateľa vytvárať priaznivé podmienky pre všestranný rozvoj telesných a duševných schopností. Zákon č. 330/1996 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci v § 8 ustanovuje zamestnávateľovi povinnosti na úseku bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Spôsobilosť občana mať práva a povinnosti v pracovnoprávných vzťahoch a spôsobilosť vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať tieto práva a brať na seba tieto povinnosti vzniká, keď občan dovŕši 15 rokov veku. Zamestnávateľ však nesmie s ním dohodnúť ako deň nástupu do práce deň, ktorý by predchádzal dňu keď tento občan dokončí povinnú školskú dochádzku. Mladistvým zamestnancom sa rozumie zamestnanec vo veku od 15 do 18 rokov a musia mu byť zaručené také podmienky, ktoré nebránia rozvoju jeho duševných a telesných schopností.

89. Podľa ustanovenia §164 Zákonníka práce je zamestnávateľ povinný si vyžiadať pred uzavretím pracovnej zmluvy s mladistvým vyjadrenie jeho zákonného zástupcu. Výpoveď daná mladistvému ako aj okamžité zrušenie pracovného pomeru s mladistvým dáva zamestnanec na vedomie zákonnému zástupcovi. Kto je zákonným zástupcom mladistvého zamestnanca upravuje Zákon o rodine tak, že sú to rodičia, ktorí sú oprávnení a povinní svoje maloleté deti zastupovať a spravovať ich záležitosti. Ak rodičia zomreli alebo boli pozbavení rodičovských práv, resp. nemajú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu je zákonným zástupcom mladistvého súdom ustanovený opatrovník (§78 Zákona o rodine). Nesplnenie tejto povinnosti zo strany zamestnávateľa nespôsobuje neplatnosť takto urobených právnych úkonov, je to však porušenie pracovnoprávných predpisov s možnosťou sankčného postihu - pokuty do výšky 500 000,- Sk a pri opakovanom porušení tejto povinnosti hrozí zamestnávateľovi pokuta až 1 000. 000,- SK.

90. Práca nadčas ako aj práca v noci sú podľa §166 Zákonníka práce mladistvým zakázané. Vo výnimočných prípadoch môžu mladiství starší ako 16 rokov vykonávať nočnú prácu, nepresahujúcu jednu hodinu, ak je to potrebné pre ich výchovu na povolanie. Zamestnávateľ nesmie zamestnávať mladistvých mladších ako 16 rokov prácou v úkole a používať pri ich odmeňovaní úkolovú mzdu.

91. Osobitosti, ktorými sa vyznačuje obdobie dospievania mladistvého zamestnanca zohľadňuje Zákonník práce v ustanoveniach, ktoré upravujú zákaz vykonávania určitých prác na určitých úsekoch a pracoviskách v určitom čase. Zakázané práce možno rozdeliť na tie, ktoré zakazuje priamo Zákonník práce (§ 167) a na tie, ktorých zákaz sa opiera o zásady stanovené vládou SR. Mladistvým sú výslovne zakázané:

- práce pod zemou pri ťažbe nerastov alebo pri razení tunelov a štôlní,
- práce, ktoré sú neprimerané, nebezpečné alebo škodiace zdraviu,
- práce pri ktorých sú vystavení zvýšenému nebezpečeniu úrazu alebo pri výkone ktorých by mohli vážne ohroziť bezpečnosť a zdravie ostatných zamestnancov alebo iných osôb.

92. Východisková správa Slovenskej republiky k Dohovoru o právach dieťaťa predložená Výboru OSN pre práva dieťaťa (CRC) v roku 1998 podrobne rozoberá v 5. časti, bod E (v článkoch 91 až 99) situáciu detí dočasne alebo trvalo zbavených

rodinného prostredia (sirôt, detí bez žijúcich biologických rodičov, opustených detí ako aj telesne a duševne postihnutých detí) žijúcich na území SR požívajúcich ochranu a pomoc štátu.

Článok 11

1. Štáty, zmluvné strany Paktu, uznávajú právo každého jednotlivca na primeranú životnú úroveň pre neho a jeho rodinu, zahŕňajúce dostatočnú výživu, šatstvo, byt a na neustále zlepšovanie životných podmienok. Zmluvné štáty podniknú zodpovedajúce kroky, aby zabezpečili uskutočnenie tohto práva, uznávajúc pre dosiahnutie tohto cieľa zásadnú dôležitosť medzinárodnej spolupráce, založenej na slobodnom súhlase.

2. Štáty, zmluvné strany Paktu, uznávajú základné právo každého na oslobodenie od hladu, urobia tak jednotlivo, ako aj na základe medzinárodnej súčinnosti také opatrenia, zahŕňajúc do toho osobitné programy, ktoré sú potrebné :

- a) na zlepšenie spôsobov výroby, uchovávaní a distribúcie potravín plným využitím technického a vedeckého poznania, šírením vedomostí o zásadách výživy a rozvíjaním alebo reformovaním poľnohospodárskych systémov takým spôsobom, aby sa dosiahol najúčinnější rozvoj a využitie prírodných zdrojov,**
- b) na zabezpečenie spravodlivej distribúcie svetových zásob potravín v pomere k potrebe s prihliadnutím na problémy tak krajín dovážajúcich potraviny, ako krajín, ktoré potraviny vyvážajú.**

93. Východisková správa SR k Dohovoru o odstránení rasovej diskriminácie žien, predložená Slovenskou republikou Výboru OSN v roku 1996 (publikovaná pod č. CEDAW/C/SVK/1 dňa 21. júla 1996) v článkoch 79 až 98 a Východisková, druhá a tretia periodická správa SR k Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, predložená Výboru OSN (CERD) v roku 1999 v článku 183 rozpracovali zabezpečenie základných životných podmienok obyvateľov Slovenskej republiky. Ústava Slovenskej republiky v článku 44 odsek 1 zakotvuje právo každého na priaznivé životné prostredie.

94. Konceptia transformácie sociálnej sféry prezentovaná vládou SR z roku 1995, obsahovala zoznam vecných úloh a časový harmonogram na dosiahnutie porovnateľnej úrovne výkonnosti ekonomiky a životnej úrovne obyvateľstva s vyspelými krajinami Európy najneskôr do roku 2010. Konceptia stanovila tri základné transformačné zámery: sociálne poistenie, sociálnu podporu a sociálnu pomoc. Uvedené tri systémy budú doplnené o nadstavbové poistné systémy (doplnkové a individuálne poistenie). Z reprezentatívneho výskumu Ústavu pre výskum verejnej mienky pri Štatistickom úrade SR, vykonaného začiatkom roku 1998 sa sledoval názor respondentov na sedem vybraných položiek, z ktorých jednu tvorila životná úroveň občanov SR. Výsledky výskumu ukázali, že až 73% respondentov označilo výsledky vo vývoji životnej úrovne za neúspech. Pokiaľ ide o príjmovú situáciu občanov SR táto podľa názoru respondentov nie je veľmi povzbudzujúca. Priemerné čisté mesačné príjmy na jedného člena rodiny za všetky domácnosti vzrástli z hodnoty 1792 Kčs mesačne v roku 1989 na 4652 Sk mesačne v roku 1997,

čo predstavuje rast o 159,6%. Spotrebiteľské ceny sa v tomto období zvýšili o 238% a životné náklady za všetky domácnosti vzrástli o 228,1%. Prudký rast cien a vysoká inflácia (od roku 1991 do roku 1998 nárast na 202,3%) viedli k poklesu životnej úrovne. Priemerné mesačné mzdy podľa odvetví ekonomických činností v rokoch 1991 až 1999 (v Sk) uvádza **Príloha č. 4.** predkladanej správy.

95. Spotrebiteľské ceny v januári 1999 oproti januáru 1998 vzrástli v úhrne o 3,0%. Najvýraznejšia zmena bola vo výdavkoch na bývanie, vodu a elektrinu, ktorá vzrástla o 11,9%. Hrubé príjmy zo zamestnania v roku 1997 mali vyšší podiel na hrubých príjmoch ako v roku 1995, ale nižší ako v roku 1996. Podiel sociálnych príjmov na hrubých príjmoch od roku 1995 rástol a v roku 1997 tvoril 27,4 %. Zároveň sa menila v sledovaných rokoch aj štruktúra hrubých peňažných výdavkov. V spotrebných výdavkoch zostáva stále najvyšší podiel, ktorý domácnosti medzi svojimi výdavkami sledujú t.j. výdavkov na potraviny, rozličné výdavky a služby a výdavky na bývanie, vodu, elektrinu.

96. V bývalom Československu chudoba absentovala v oficiálnom slovníku. Socializmus riešil problematiku chudobných sociálnymi dávkami v rámci sociálneho zabezpečenia. Zároveň dochádzalo k segregácii tejto časti populácie do špeciálnych zariadení pre zdravotne postihnutých, nevládných, opustených, starých a iných. Za chudobné bolo možné považovať rómske etnikum. V minulosti sa niektoré územia Slovenska na základe zaostávajúcej industrializácie marginalizovali a boli charakteristické chudobou. Boli to regióny Kysúc, Oravy, severného Spiša, Šariša, Zemplínu, južnej časti Gemeru, Hontu a Novohradu. Zaostávanie, a tým schudobnenie týchto regiónov Slovenska v minulosti sa prejavuje vysokou nezamestnanosťou a narastajúcou chudobou. Inštitút chudoby nie je vymedzený v rámci slovenskej legislatívy a neuvádza sa v oficiálnych štatistikách, napriek tomu sa chudoba stala predmetom výskumov Výskumného ústavu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Štatistického úradu SR. Používanie výrazu chudoba je ovplyvnené nedávnou socialistickou minulosťou a chudoba sa skôr chápe ako výraz zlyhania sociálnej politiky než ako dôsledok pôsobenia trhovej ekonomiky, či súčasť sociálnej diferenciacie.

97. Hranicu chudoby na Slovensku predstavuje životné minimum v rámci, ktorého sú diferencované 2 úrovne, a to existenčné a sociálne minimum. Životné minimum bolo určené normatívnou metódou, pri ktorej sa vychádzalo z minimalizovaného spotrebného koša tovarov a služieb, ktoré sa prepočítavajú podľa bežných cien. Existenčné minimum vyjadruje minimálne náklady na základné existenčné potreby človeka, t.j. stravu, nevyhnutný odev a prístrešie. Existenčné minimum je vždy nižšie ako sociálne minimum a vyjadruje hranicu absolútnej chudoby alebo tiež biedy (populácia žijúca pod hranicou existenčného minima žije v biede). Sociálne minimum vyjadruje spoločensky minimálnu úroveň životného štandardu. Domácnosti, ktoré nedosahujú tento životný štandard žijú v subštandardných podmienkach, s čím súvisí určité strádanie, deprivácia a tradičným termínom sa označujú za chudobné. Chudoba určená sociálnym minimom sa označuje ako relatívna chudoba. Uvedený koncept životného minima bol v socializme určený iba pre interné potreby. Oficiálne bolo životné minimum v Československu určené až po roku 1989 federálnym zákonom č. 463/1991 a vyjadrovalo „spoločensky uznanú minimálnu hranicu príjmu občana, pod ktorou nastáva stav jeho hmotnej núdze a bolo legislatívne upravené uvedeným zákonom“.

98. Prijatiu zákona o životnom minime predchádzalo prijatie ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorý uviedol Listinu základných práv a slobôd, kde v článku 30 je zakotvené právo občana na pomoc, ak sa ocitne v hmotnej núdzi, ktorá je nevyhnutná k zabezpečeniu základných životných podmienok. Po rozdelení Československa toto právo garantuje slovenskému občanovi Ústava SR. Dňa 1. júla 1998 bola prijatá novela zákona o životnom minime č. 125/1998 Z. z., v ktorej sa akcentuje občiansky princíp, zdôrazňuje sa zodpovednosť občana za nepriaznivú životnú situáciu. Pri koncipovaní životného minima sa kladie dôraz na jeho prvotnú funkciu, ktorá spočíva v dočasnej ochrane pred hmotnou a sociálnou núdzou. Hmotnou núdzou sa rozumie stav, keď príjem občana nedosahuje životné minimum stanovené osobitným predpisom. Sociálna núdza je stav, keď si občan nemôže sám zabezpečiť starostlivosť o seba, o svoju domácnosť, ochranu a uplatňovanie svojich práv a právom chránených záujmov alebo kontakt so spoločenským prostredím najmä vzhľadom na vek, nepriaznivý zdravotný stav, sociálnu neprispôsobivosť alebo stratu zamestnania.

99. Kritériom odlíšenia existenčného a sociálneho minima je tá skutočnosť, či si občan spôsobil sám danú nepriaznivú situáciu. Ak si občan danú situáciu spôsobil sám a nesnaží sa ju riešiť, nespolupracuje s inštitúciami, potom sa mu poskytuje dávka sociálnej pomoci na úrovni existenčného minima, a to jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie. Výška príspevku predstavuje 50% životného minima. Občanovi, ktorý si nespôsobil hmotnú a sociálnu núdzu sám a snaží sa ju riešiť umožňuje novela zákona o sociálnej pomoci č. 195/1998 Z. z., poskytnúť príspevok do výšky 120% životného minima. V konečnom dôsledku sa na Slovensku od 1.7.1998 rozlišujú tri úrovne životného minima (životné, existenčné a sociálne). Zákon o životnom minime a zákon o sociálnej pomoci sa vzťahujú nielen na občanov SR, ale tiež v rozsahu základných životných podmienok aj na cudzincov, osoby bez štátnej príslušnosti, utečencov, odídencov a zahraničných Slovákov. Od 1. apríla 1998 dňom nadobudnutia účinnosti zákona č. 73/1998 Z. z. nie je úprava platov príslušníkov Policajného zboru SR priamo naviazaná na výšku minimálnej mzdy.

100. V roku 1988 žilo na Slovensku pod hranicou sociálneho minima 9,56% všetkých domácností, čo predstavuje 9,02% osôb. Pod hranicou existenčného minima to bolo 1,13 % všetkých domácností, t.j. 1,25 % osôb. Po roku 1989 je možné počty chudobných odhadnúť na základe údajov o poberateľoch dávok z dôvodov sociálnej odkázanosti. V období rokov 1993 až 1997 predstavovalo sociálne odkázané obyvateľstvo 7,0 % až 8,3 % z celkového počtu obyvateľstva. V roku 1998 predstavoval podiel sociálne odkázaných obyvateľov 9,4% čo znamená oproti predchádzajúcemu obdobiu mierny nárast. Výskum z roku 1995 zrealizovaný na území SR rozlišoval tri rôzne koncepty chudoby. Monetárne chudobných je na Slovensku 12,1%, chudobní z hľadiska životných podmienok predstavujú 13,4% domácností a subjektívne chudobných je 7,7% slovenských domácností (t.j. domácností, ktoré subjektívne pociťujú chudobu). Totálnou chudobou podľa Štatistického úradu SR z roku 1997 bolo označených 1,9% domácností SR.

101. V Slovenskej republike sú chudobou ohrození starí ľudia a viacdetné rodiny. Podľa posledných údajov sa blíži k hranici chudoby viac ako 600 tisíc vyše 65-ročných dôchodcov v Slovenskej republike. K novším rizikovým skupinám patria dlhodobo nezamestnaní, ktorí predstavujú väčšinu z poberateľov dávok sociálnej

pomoci. Ďalšou rizikovou skupinou sú neúplné rodiny, ktorí tvoria popri rozvedených aj slobodní rodičia, slobodné matky. Ďalšou skupinou ohrozenou chudobou sú deti. Táto kategória je však málo zviditeľnená, pretože štatisticky prezentujú chudobu hlavne v domácnostiach alebo rodinách. Subjektívne najchudobnejšie sa cítia rodiny s troma a viac deťmi, prípadne neúplné rodiny s 1 a viac deťmi. Významnou charakteristikou chudoby je jej feminizácia. Pretrvávajúci patriarchát modernej spoločnosti, ktorého dôsledky sú evidentné v nižšom pracovnom príjme žien sa prejavuje aj tým, že chudobou sú ohrozené osamelé staršie ženy a ženy slobodné. Z hľadiska monetárnej chudoby boli osamelé ženy najchudobnejšie. V tomto kontexte možno v rámci Slovenskej republiky za evidentne chudobné považovať aj rómske etnikum. Aj keď sa Rómovia oficiálne nevykazujú napr. z hľadiska počtu poberateľov dávok sociálnej pomoci, je medzi Rómami rozšírená dlhodobá nezamestnanosť. V tejto súvislosti možno hovoriť aj o detskej chudobe, keďže pre Rómov sú typické viacdetné rodiny.

102. Rozhodujúcu úlohu pri riešení problematiky chudoby si ponecháva štát, ktorý by mal svojou sociálnou politikou zabrániť aby sa občania, rodiny a sociálne skupiny prepadli do chudoby. Kľúčovú úlohu tu zohráva sociálne poistenie a sociálna pomoc poskytovaná chudobným. Okrem štátu sú aj mimovládne organizácie v SR zapojené do poskytovania rôznych foriem pomoci sociálne slabým obyvateľom, taktiež osamelým rodičom, nezamestnaným a bezdomovcom. Poskytujú materiálnu pomoc vrátane finančnej podpory či potravinovej pomoci, pre deti sociálne odkázané sú organizované letné tábory. V rámci mimovládnych organizácií sú na Slovensku aktívne aj cirkevné charity, ktoré tradične poskytujú pomoc ľuďom v núdzi. Poskytujú podpory pre sociálne slabých, prevádzkujú detské charitatívne domovy, či vývarovne pre bezdomovcov a pomáhajú tehotným ženám bez prístrešia. Zmyslom stratégií na riešenie tohto významného sociálneho problému je, aby bola chudoba dočasným stavom určitej časti populácie a aby sa zamedzilo vzniku trvalej chudoby. Právnu ochranu extrémne chudobných garantujú ustanovenia zákona NR SR č. 195/1998 T. z. o sociálnej pomoci, ktoré sú zapracovaním článku 39 Ústavy SR zakotvujúcim zabezpečenie práva na základné životné podmienky.

103. Analýza spotreby potravín v Slovenskej republike od roku 1990 ukazuje, že stravovacie zvyklosti obyvateľstva SR stále nezodpovedajú zdravému životnému štýlu. Aj keď sa trend spotreby potravín, vplyvom výchovy obyvateľstva k správnej výžive, ako aj vplyvom transformácie ekonomiky a v jej dôsledku liberalizácie cien v mnohom zmenil, naša výživa je stále energeticky nadmerná a živinovo nevyvážená. Hlavným problémom je nadmerný energetický príjem, pokrývaný najmä vysokou spotrebou tukov (často vo forme tzv. skrytých tukov v potravinárskych výrobkoch) ako aj nedostatočné krytie potreby niektorých vitamínov, minerálnych látok, vláknin a pod.

104. Spotreba mäsa v Slovenskej republike neprevyšuje spotrebu krajín EÚ, jej štruktúra však nevyhovuje zásadám správnej výživy. Je to na jednej strane spôsobené určitou konzervatívnosťou obyvateľstva a na strane druhej aj zhoršenou ekonomickou situáciou väčšiny populácie SR. Klesajúca domáca produkcia hovädzieho mäsa pôsobí na zvyšovanie spotrebiteľských cien, čo sa pri stagnujúcej kúpyschopnosti obyvateľstva prejavuje v zníženej spotrebe. Na druhej strane spotreba hydinového mäsa si zachováva vzrastajúci trend. Spotreba rýb je pre Slovensko ako pre vnútrozemskú krajinu neuspokojivá.

105. Klesajúci trend spotreby mlieka sa prejavuje v nedostatočnom krytí potreby vápnika, najmä u detí. Z hľadiska medzinárodného porovnania spotreby mlieka a mliečnych výrobkov so súborom štátov EÚ, Slovenská republika od roku 1991 stratila svoje popredné miesto. I keď má spotreba vajec mierne klesajúci trend je spolu so spotrebou cukru príliš vysoká. Spotrebu potravín na obyvateľa v SR za obdobie 1990 až 1999 udáva **Príloha č. 5** predkladanej správy.

106. Klesajúca spotreba živočíšnych tukov odpovedá zásadám správnej výživy. Spotreba ostatných potravín je pomerne ustálená a okrem strukovín aj vcelku uspokojivá. Výskumný ústav potravinársky riešil v roku 1998 úlohu : „Prepočet odporúčaných dávok dennej spotreby potravín“. V nej sú navrhnuté nové odporúčané dávky potravín, v ktorých sa v porovnaní s doteraz platnými:

- zvyšujú rastlinné jedlé tuky a oleje o 87%,
 hydina o 55%
 zelenina o 2%
- znižuje maslo o 47%
 strukoviny o 45%
 cukor a vajcia o 19%
 masť o 14%
 hovädzie mäso o 11%
 zemiaky o 10%
 mlieko o 6%
- nezmenené ostali bravčové mäso
 ryby
 obilniny
 ovocie.

Skutočné a odporúčané výživové dávky na obyvateľa za deň v Slovenskej republike sú uvedené v **Prílohe č. 6** predkladanej správy.

107. Na zlepšenie výrobných, konzervačných a distribučných metód potravín sú každoročne uvoľnené finančné prostriedky v objeme cca 200 mil. Sk zo Štátneho podporného fondu poľnohospodárstva a potravinárstva. Uvedené prostriedky sa každoročne používajú na nákup progresívnych technologických zariadení najmä v oblasti spracovania mlieka, mäsa a zeleniny. Časť prostriedkov sa používa na podporu a propagáciu slovenských potravinárskych výrobkov a to najmä na domácich a medzinárodných výstavách.

Článok 12

1. Štáty, zmluvné strany Paktu, uznávajú právo každého na dosiahnutie najvyššej dosažiteľnej úrovne fyzického a duševného zdravia.
2. Štáty, zmluvné strany Paktu, urobia opatrenia na dosiahnutie plného uskutočnenia tohto práva, ktoré budú zahŕňať :

- a) opatrenia na zníženie počtu potratov a dojčenskej úmrtnosti a opatrenia pre zdravý vývoj dieťaťa;
- b) zlepšenie všetkých stránok vonkajších životných podmienok a priemyselnej hygieny;

c) prevenciu, liečenie a kontrolu epidemických, miestnych chorôb, chorôb z povolania a iných chorôb;

d) vytvorenie podmienok, ktoré by každému zabezpečili lekársku pomoc a starostlivosť v prípade choroby.

108. Právo na zdravie bolo spracované vo Východiskovej správe SR k Medzinárodnému dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, predloženej Výboru OSN (CERD) v roku 1999 /časť 5 (e)(iv)/ a Východiskovej správe SR k Medzinárodnému dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie žien, predloženej Výboru OSN (CEDAW), publikovanej pod č. CEDAW/C/SVK/1 dňa 20. júla 1996 (v článkoch 100 až 103).

109. Podľa článku 40 Ústavy Slovenskej republiky má každý právo na ochranu zdravia. Táto problematika je upravená zákonom č. 272/1994 Zb., o ochrane zdravia ľudí. Zákon definuje ochranu zdravia ako: „Súhrn opatrení spočívajúcich v predchádzaní vzniku a šírení ochorení a v obmedzení ich výskytu a iných porúch zdravia, v zlepšení zdravia prostredníctvom starostlivosti o zdravé životné podmienky, pracovné podmienky a zdravý spôsob života a vo výkone štátneho zdravotného dozoru“.

110. Podrobné informácie o fyzickom a duševnom zdraví obyvateľstva Slovenskej republiky boli predložené vo Výročnej správe Svetovej zdravotníckej organizácii so sídlom v Kodani v roku 1996.

111. Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 815 z 11.októbra 2000 bol prijatý Návrh aktualizovaného Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR. Tento dokument má intersektorový charakter a predstavuje súbor 86 praktických opatrení na zlepšenie environmentálneho zdravia v SR. Opatrenia sú zamerané na aspekty pitnej vody, ovzdušia, potravín, pracovných podmienok, ochrany pred ionizujúcim žiarením, podmienok bývania v mestách a na vidieku. Zodpovednosť za realizáciu tohto plánu nesie štát. Materiál vznikol na základe realizácie záväzkov SR, prijatých na Londýnskej konferencii ministrov životného prostredia, organizovanej Svetovou zdravotníckou organizáciou. Problematika ochrany zdravia a environmentálna ochrana obyvateľstva je legislatívne zabezpečená najmä:

- zákonom NR SR č. 272/1994 Z. z. o ochrane zdravia ľudí v znení neskorších predpisov,
- vyhláškou MZ č. 45/1996 Z. z. o vytváraní a ochrane zdravých životných podmienok.

Opierajúc sa o uvedený predpis MZ SR riadi a koncepčne rieši ochranu zdravia z celoštátnej pôsobnosti a citovaným zákonom ustanovené orgány na ochranu zdravia - krajskí a štátni hygienici - vykonávajú štátny zdravotný dozor a štátnu správu v otázkach ochrany zdravia. Na ochranu jednotlivých zložiek životného prostredia zákonodarné orgány Slovenskej republiky vydali prierezové predpisy, komplexne riešiace otázky životného prostredia. Z nich možno citovať najmä:

- zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí v znení zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. a zákona NR SR č. 287/1994 Z. z.
- zákon č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie

- zákon č. 287/1994 Z. z. o ochrane prírody a krajiny
- zákon č. 307/1992 Zb. o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu
- zákon NR SR č. 171/1998 Z. z. o prístupe k informáciám o životnom prostredí

V súčasnom legislatívnom procese sa nachádzajú návrhy zákonov o chemických látkach a chemických prípravkoch a odpadoch, ktoré svojím obsahom a právnym zameraním v konečnom dôsledku tiež riešia ochranu zdravia a životného prostredia.

112. Výdavky na zdravotnú starostlivosť v Slovenskej republike predstavovali za obdobie 1993 až 1997 v priemere 6,5 % hrubého domáceho produktu (HDP).

113. Dlhodobu priaznivú trend má dojčenská úmrtnosť (ďalej len DÚ) i novorodenecká úmrtnosť (ďalej len NÚ). V roku 1998 dosiahla DÚ hodnoty 9,9 a NÚ 5,4 promile. V okresoch západného Slovenska sa DÚ pohybuje na úrovni vyspelých Európskych krajín - 5 až 6 promile. Zaradeniu Slovenskej republiky medzi krajiny s najnižšou úrovňou DÚ a NÚ v Európe bráni neprimerane vysoká DÚ a NÚ v okresoch s vysokým percentom rómskeho obyvateľstva (Rožňava, Poprad, Košice, Lučenec) a v okresoch s nízkym prirodzeným prírastkom (Stará Ľubovňa, Svidník, Veľký Krtíš). V týchto okresoch DÚ pohybuje sa medzi 10 až 20 promile a jej hodnoty výrazne zhoršujú celoslovenský priemer.

114. Medzi najčastejšie príčiny úmrtia dospeléj populácie v Slovenskej republike patria najmä ochorenia srdcovo-cievneho systému, onkologické ochorenia a úrazovosť. **Príloha č. 7** predkladanej správy dokumentuje vývoj úmrtí a úmrtnosti na päť najčastejších príčin smrti obyvateľov Slovenskej republiky za obdobie 1990 až 1998. **Príloha č. 8** uvádza štandardizovanú úmrtnosť obyvateľov Slovenskej republiky členenú podľa pohlavia za obdobie 1970 až 1998.

115. Na úseku prevencie znečisťovania, ochrany a využívania vôd sú základnými právnymi predpismi zákon č. 138/1973 Zb. o vodách, zákon č. 135/1974 Zb. o štátnej správe vo vodnom hospodárstve v znení neskorších predpisov, zákon NR SR č. 272/1994 Z. z. o ochrane zdravia ľudí, zákon NR SR č. 277/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, ktorý je základným právnym predpisom aj v oblasti využívania prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych vôd. V podmienkach Slovenskej republiky sa za bezpečné zásobovanie pitnou vodou považuje možnosť odberu vody z verejného vodovodu, pričom v naprostej väčšine ide o zavedenie prípojok vodovodných rozvodov do domácností. V roku 1999 bolo v Slovenskej republike z verejného vodovodu pitnou vodou zásobovaných 4,405 931 t.j. 82,6 % celkového počtu obyvateľov. Dlhodobý medzročný prírastok novo - zásobovaných obyvateľov predstavuje priemerne 0,8%. Ak neberieme do úvahy hlavné mesto SR Bratislavu, v ktorej pitnú vodu z verejného vodovodu odoberá 100 % obyvateľov, v ostatných krajoch sa podiel pohybuje od 74,3 % v Prešovskom kraji po 87,1% v Trenčianskom. Veľké mestá ako Bratislava, Košice, krajské a väčšina okresných miest majú zabezpečené zásobovanie vodou pre obyvateľstvo z verejného vodovodu v rozmedzí 90-99%, ostatné mestá a obce s počtom obyvateľov nad 5 000 majú všetky vybudované verejné vodovody, nie však s celoplošným napojením obyvateľstva. Vidiecke sídla s malým počtom obyvateľov pod 5000 majú v značnej miere (cca 65%) vybudované aspoň čiastkové verejné vodovody, avšak s nižším počtom pripojených obyvateľov. Pri hodnotení zásobovania okresov vodou ako územných správnych celkov sa preukazuje značný

rozptyl v počte obyvateľov, majúcich k dispozícii verejný vodovod. V mnohých okresoch podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejného vodovodu prekračuje 90%. Značne zaostávajú najmä okresy Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Michalovce, Sabinov (51%), Trebišov, Vranov nad Topľou (47,2%) a Stará Ľubovňa, ktorých počet obyvateľov zásobovaných vodovodom neprekračuje 75%.

116. Približne 18% obyvateľov Slovenska nemá dostupnú vodu z verejného vodovodu a zásobuje sa z individuálnych domových a verejných studní. Vzhľadom na umiestnenie týchto studní v intraviláne a teda v bezprostrednej blízkosti potencionálnych zdrojov znečistenia, prevažná časť (vyše 80%) týchto zdrojov neposkytuje vodu vyhovujúcu po mikrobiologickej stránke platnej norme STN 75 7111. Napriek tejto skutočnosti je zanedbateľný výskyt ochorení, pri ktorých by faktorom prenosu nákazy bola voda z týchto zdrojov. V mnohých týchto zdrojoch sa ale vyskytuje hladina dusičnanov a každoročne je vyslovené podozrenie na príčinný súvis s výskytom niekoľkých prípadov dojčenskej dusičnanej methemoglobinémie. Štátne zdravotné ústavy zabezpečujú monitoring kvality vody z domových studní u nastávajúcich matiek z dôvodu ochrany dojčiat pred uvedeným ochorením. V posledných rokoch sa rozvíja v SR výroba a distribúcia vyhovujúcej balenej dojčenskej vody.

117. Pri hodnotení prístupu obyvateľstva k primeraným zariadeniam na likvidáciu splaškových vôd rozoznávame nasledujúce formy:

- úplné bytové vybavenie zariadeniami na osobnú hygienu (kúpeľňa, WC) s odvodom splaškových vôd do verejnej kanalizácie,
- úplné bytové vybavenie zariadeniami na osobnú hygienu najmä vidieckych obydľí v obciach bez verejnej kanalizácie, s odvodom splaškových vôd do individuálnych zariadení na zhromažďovanie, prípadne čistenie a odvádzanie odpadových vôd.
- zhromažďovanie splaškových vôd v žumpách a suchých WC, umiestnených mimo bytu

Rozvoj verejných kanalizačných systémov trvale zaostáva za rozvojom verejných vodovodov. Na verejný vodovod je dnes pripojených 81,8% obyvateľov, verejnú kanalizáciu má možnosť využívať iba 54,0%. To znamená, že takmer tretina obyvateľov Slovenska používa verejný vodovod bez toho, aby odpadové vody boli odvádzané verejnou kanalizáciou. Nepriaznivý stav v odkanalizovaní verejnými kanalizáciami (v rozmedzí 20 - 34 %) je v okresoch Námestovo, Čadca, Zlaté Moravce, Sabinov, Vranov nad Topľou, Trebišov, Komárno a Veľký Krtíš. Z celkového počtu 2831 obcí a miest má 461 vybudovanú verejnú kanalizáciu. Zväčša sú to obce a mestá s celkovým počtom obyvateľov nad 5000, ale veľa miest nad 10 000 obyvateľov má vybudovanú iba čiastočnú kanalizáciu, resp. má kanalizáciu bez primeranej čistiareň odpadových vôd. V roku 1999 z celkového množstva vypúšťaných mestských odpadových vôd 515,7 mil. m³ sa čistilo 91,2 % odpadových vôd, ale v čistiarniach odpadových vôd s vyhovujúcou účinnosťou bolo čistených iba 443,5 mil. m³. Z toho vyplýva, že väčšina existujúcich čistiární odpadových vôd (v SR je ich vybudovaných celkom 334) je nekompletná alebo látkovo či hydraulicky preťažená. Osobitnými problémami, ktoré pre ich závažnosť treba neodkladne riešiť je zneškodňovanie čistiarenských kalov, deratizácia a dezinfekcia stokových sietí, mechanizácia a modernizácia údržbárskych prác.

V okrajových častiach miest a vo vidieckych obciach bez verejných kanalizácií sa splaškové vody prevažne zhromažďujú v nepriepustných žumpách. V posledných rokoch bol zaznamenaný rozvoj budovania malých domových čistiární odpadových

vôd s odvádzaním vyčistených vôd do recipientov, alebo do infiltračných systémov. V miestach, kde blízka mestská čistiareň odpadových vôd má dostatok kapacity, odvážajú sa splaškové vody zo žúmp na čistenie do týchto zariadení. Zatiaľ iba ojedinele sa budujú čistiarne odpadových vôd bez kanalizačnej siete určene výlučne na čistenie dovážaných odpadových vôd z lokálnych žúmp. Treba podotknúť, že zhromažďovanie odpadových vôd do žúmp v dôsledku ich zvýšenej nevodotesnosti, rovnako ako likvidácia odpadových vôd infiltračným systémom môžu pri nevhodnom umiestnení a nepriaznivých geologických podmienkach znamenať riziko negatívneho ovplyvnenia kvality podzemných vôd.

Používanie suchých záchodov je na ústupe, pretrváva zvyčajne v odľahlých osadách, alebo na samotách, prípadne u príslušníkov rómskych komunít.

118. V Slovenskej republike očkovanie detí proti tuberkulóze za posledných 10 rokov nekleslo pod 90%, proti ostatným chorobám pod 95%. Stredná dĺžka života je jedným z najvýznamnejších ukazovateľov zdravotného stavu populácie. Oproti roku 1990 sa v roku 1997 predĺžila stredná dĺžka mužov o 2,2 roka (zo 66,64 roka v roku 1990 na 68,9 roka v roku 1997). U žien sa stredná dĺžka v skúmanom období predĺžila o 1,2 roka (zo 75,44 roka v roku 1990 na 76,7 roka v roku 1997). Priama príčina kratšej dĺžky života mužov i žien oproti európskemu priemeru je daná najmä vysokou úmrtnosťou stredných vekových ročníkov. Uvedené skutočnosti svedčia o tom, že problém starnutia populácie sa v Slovenskej republike týka väčšmi žien ako mužov, pričom sa prehľbuje proces feminizácie staroby.

119. Všeobecne akceptovaným zostáva fakt, že výdavky na zdravotníctvo rastú rýchlejšie než hrubý domáci produkt. Preto je nevyhnutné, aby boli regulované tieto výdavky. Na tento účel slúži aj sieť zdravotníckej starostlivosti. Rozhodujúcim spotrebiteľom finančných prostriedkov je nemocničná starostlivosť. Z hľadiska rozsahu poskytovanej starostlivosti a spádového územia sú nemocnice s poliklinikou (ďalej len NsP) na Slovensku rozdelené do 4 kategórii:

- NsP I. typu - poskytujú služby pre 30 až 50 tisíc obyvateľov. Je ich 37 na celom území SR a celkovo disponujú 5 896 lôžkami. Dve z nich sú neštátne.
- NsP II. typu - poskytujú služby pre približne 200 tisíc obyvateľov. Je ich 29 a disponujú 14 115 lôžkami. Z toho je jedna gynekologicko-pôrodná nemocnica.
- NsP III. typu - zvyčajne ide o krajské nemocnice. Poskytujú starostlivosť pre 1 milión obyvateľov. Je ich 9 a disponujú 7 767 lôžkami. Z toho jedna je neštátna.
- Fakultné nemocnice - okrem liečebno-preventívnej starostlivosti sa podieľajú na pregraduálnej a postgraduálnej výchove zdravotníckych pracovníkov a na medicínskom výskume. Je ich 7 a majú 6 622 postelí.
- Samostatne sa vykazujú psychiatrické nemocnice, ktorých je na Slovensku 6 a majú 2255 lôžok.

Uvedené zariadenia spadajú do kategórie tzv. akútnych lôžok. Je ich 88 s posteľovou kapacitou 36 670, čo je 6,8 postele na 1000 obyvateľov. Okrem uvedených štátnych zdravotníckych zariadení na území Slovenskej republiky ku koncu roka 1998 bolo vydaných a platných 10 699 povolení pre neštátne zdravotnícke zariadenia. K uvedenému výpočtu treba poznamenať, že bolo vydané jedno povolenie na záchrannú zdravotnú službu. **Príloha č. 9** predkladanej správy obsahuje prehľad zdravotníckych zariadení v SR k 31. decembru 1998.

120. Opatrenia uskutočnené vládou na zlepšenie všetkých aspektov environmentálnej a priemyselnej hygieny boli prijaté v rokoch 1991-1995. Národný program podpory zdravia (ďalej NPPZ) bol schválený vládou SR v roku 1991 a v roku 1995 bol aktualizovaný. V rámci programu NPPZ boli prioritne riešené projekty

- CINDI - Slovensko
- Zdravé mestá
- Zdravé pracoviská
- Školy podporujúce zdravie

121. Medzinárodný program CINDI bol rozpracovaný v projekte Zdravé pracoviská v roku 1994. Tento projekt riešia štátne zdravotné ústavy na Slovensku v 20 organizáciách. Základnou filozofiou projektu je na základe analýzy zdravotného stavu, stavu pracovného prostredia a pracovných podmienok, spôsobu práce, ako aj spôsobu života pracovníkov vybraných pracovísk vypracovať a realizovať intervenčné programy na zníženie poškodení zdravia súvisiacich s prácou a sledovať ich účinnosť. Získané poznatky sa využívajú na úpravu režimu práce a odpočinku, úpravu pracovného prostredia, poradenstvo pre zamestnávateľov a zamestnancov a zabezpečenie zdravotnej starostlivosti v závodoch. Prioritne sa realizujú najmä tieto úlohy: praktická reorientácia zdravotníkov prvého kontaktu, zmena postojov obyvateľov k vlastnému zdraviu a intersektorové akcie pre zdravý životný štýl. Mimo projektu CINDI sa v praxi osvedčili i projekty „Školy podporujúce zdravie“, „Zdravé mestá“ a „Zdravé pracoviská“. Zníženie počtu rastúcich kardiovaskulárnych ochorení v Slovenskej republike sleduje Ministerstvom zdravotníctva SR vypracovaný projekt MONICA. Uvedený program sa monitoruje v piatich regiónoch Slovenskej republiky.

122. Nepriaznivý trend v úmrtnosti na ochorenia obehovej sústavy predstavuje 541,1 zomretých na 100 000 obyvateľov. Najvyšší počet týchto ochorení je v okrese Rimavská Sobota. Úmrtnosť na onkologické ochorenia je 206,48 zomretých na 100 000 obyvateľov. Najvyššia je v okrese Levice. Nepriaznivý trend v úmrtnosti na ochorenia obehovej sústavy a onkologické ochorenia ako aj celkový vývoj zdravotného stavu populácie sa odrazil v koncepcných o organizačných opatreniach prijatých vládou SR. Psychické ochorenia sú po srdcovo-cievnych a kostrovo-svalových ochoreniach na treťom mieste v invalidizácii.

123. V súčasnosti sú pripravené strategické dokumenty vychádzajúce zo stratégie zdravia pre všetkých : Pokračovanie transformácie rezortu zdravotníctva, Zásady štátnej zdravotnej politiky a Koncepcia štátnej zdravotnej politiky, zaoberajúca sa problémami primárnej zdravotnej starostlivosti, starostlivosti o deti, ženy, starých ľudí a určitých skupín obyvateľstva. Dňa 25. novembra 1999 vláda Slovenskej republiky schválila aktualizáciu Národného programu pre zdravie pre 21. storočie.

Článok 13

1. Štáty, zmluvné strany Paktu, uznávajú právo každého na vzdelanie. Súhlasia, že vzdelanie bude smerovať k plnému rozvoju ľudskej osobnosti a zmyslu pre jej dôstojnosť a posilneniu úcty k ľudským právam a základným slobodám.

Súhlasia, že vzdelanie má umožniť všetkým osobám účinnú účasť v slobodnej spoločnosti, napomáhať vzájomné porozumenie, znášanlivosť a priateľstvo medzi všetkými národmi a všetkými rasovými, etnickými a náboženskými skupinami, ako aj rozvoj činnosti Organizácie Spojených národov na zachovanie mieru.

2. Štáty, zmluvné strany Paktu, uznávajú, že so zreteľom na dosiahnutie plného uskutočnenia tohto práva:

- a) základné vzdelanie bude povinné a slobodne prístupné všetkým,
- b) stredoškolské vzdelanie vo svojich rozličných formách, zahŕňajúc do toho technické a odborné stredoškolské vzdelanie, sa všeobecne umožní a sprístupní každému všetkými vhodnými prostriedkami a najmä postupným zavádzaním bezplatného vzdelania,
- c) vyššie vzdelanie sa tak isto sprístupní každému, a to podľa schopností všetkými vhodnými prostriedkami a najmä postupným zavádzaním bezplatného vzdelania,
- d) elementárne vzdelanie osôb, ktoré nezískali alebo nedokončili základné vzdelanie, sa bude pokiaľ možno povzbudzovať alebo zintenzívňovať,
- e) bude sa na všetkých stupňoch aktívne usilovať o rozvoj školského systému, zavedie sa primeraný systém štipendií a sústavne sa budú zlepšovať materiálne podmienky vyučujúcich.

3. Štáty, zmluvné strany Paktu, sa zaväzujú rešpektovať slobodu rodičov, prípadne poručníkov zvoliť svojim deťom iné školy než zriadené verejnými orgánmi, ktoré zodpovedajú takej minimálnej úrovni vzdelania, akú ustanovil alebo schválil štát, a zabezpečovať náboženskú a morálnu výchovu ich detí v zhode s ich vlastným presvedčením.

4. Žiadna z častí tohto článku sa nemá vykladať, ako miešanie sa do slobody jednotlivcov a organizácií zriaďovať a riadiť výchovné inštitúcie, vždy však za podmienok zachovania zásad ustanovených v odseku 1 tohto článku a požiadaviek, že vzdelanie poskytované v takýchto inštitúciách má zodpovedať minimálnej úrovni ustanovenej štátom.

124. Slovenská republika predložila vo Východiskovej správe k Dohovoru pre odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien v roku 1996 Výboru OSN (CEDAW) /dokument CEDAW/C/SVK/1 z 20.7.1996/ v článkoch 40 až 42 a v článku 54 podrobnú analýzu práva na vzdelanie v SR. V roku 1999 boli vo Východiskovej, druhej a tretej periodickej správe k Medzinárodnému dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie predložené Výboru OSN (CERD) v časti (v.) v článkoch 196 až 199 zmeny v súčasnom školskom systéme, doplnené novými legislatívnymi úpravami v Slovenskej republike v oblasti vzdelávania.

125. Ústava Slovenskej republiky zakotvuje v článku 42 právo každého na vzdelanie. Podľa Ústavy SR je školská dochádzka povinná a jej dĺžka sa stanovuje podľa školského zákona č. 6/1998 Z. z. Povinná školská dochádzka je desaťročná a trvá najdlhšie do konca školského roka, v ktorom dieťa dovŕšilo 16 rokov veku. Žiaci,

ktorí úspešne skončia deviaty ročník základnej školy, pokračujú v plnení povinnej školskej dochádzky v prvom ročníku strednej školy. Plnenie povinnej školskej dochádzky sa vzťahuje aj na deti cudzincov s dlhodobým alebo trvalým pobytom na území Slovenskej republiky. Základným právnym predpisom upravujúcim školskú dochádzku je zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov, úplné znenie v zákone č. 350/1994 Z. z. v znení zmien a doplnení zákona č. 6/1997 Z. z. a zákona č. 5/1999 Z. z. **Príloha č. 10** uvádza grafické zobrazenie údajov o priemerných výdavkoch žiaka na štátnych základných školách v SR a priemerný počet žiakov na triedu v štátnych základných školách od roku 1991 do roku 1999.

126. Podľa článku 42 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a zákona o sústave základných a stredných škôl má každý občan právo na bezplatné vzdelanie v základnej a strednej škole a podľa schopností a možností aj na vysokej škole. V iných ako štátnych školách sa môže poskytovať vzdelanie za úhradu. Sústavu základných a stredných škôl tvoria

- základné školy (štátne, cirkevné, súkromné, umelecké a špeciálne)
- základné školy pre deti mentálne postihnuté (osobitné a pomocné)
- stredné školy (stredné odborné učilištia, gymnáziá, stredné odborné školy a špeciálne stredné školy)

Stredné školy navštevujú žiaci vo veku od 15, prípadne 16 rokov a viac. Právo študovať na stredných školách majú žiaci a ďalší uchádzači podľa schopností, vedomostí, záujmov a zdravotnej spôsobilosti. Podľa zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl sa žiakom, ktorí ukončili povinnú školskú dochádzku na základnej škole v nižšom ročníku ako deviatom, alebo deviaty ročník neukončili úspešne, poskytuje odborná príprava na výkon povolania v učilišti. Na základe § 60 zákona o sústave základných a stredných škôl (č. 29/1984 Zb. v znení neskorších zmien a dodatkov) pre občanov, ktorí nezískali vzdelanie môže základná škola organizovať kurzy na získanie základného vzdelania. Kurzy sa uskutočňujú vo dvoch formách : vo forme večerného štúdia (vyučuje sa podľa upraveného učebného plánu a učebných osnov) a externou formou (pri ktorej škola umožní konzultácie a vykonať záverečné skúšky).

127. Systém vzdelávania zdravotne postihnutých detí sa v zmysle cit. zákona a novely č. 409/1990 Zb. uskutočňuje integrovane v bežných školách alebo špeciálnych školách. **Príloha č. 11** udáva počet špeciálnych škôl, tried a žiakov v Slovenskej republike podľa druhu postihu k 15. septembru 1999. Špeciálne školy poskytujú pomocou osobitných výchovných a vyučovacích metód, prostriedkov a foriem výchovu a vzdelávanie mentálne, zmyslovo alebo telesne postihnutým žiakom a žiakom s chybami reči, žiakom s viacerými chybami, chorým a oslabeným žiakom umiestneným v zdravotníckych zariadeniach. Nepočujúcim a nevidomým sa zabezpečuje právo na vzdelanie v ich jazyku s použitím posunkovej reči alebo Braillovho písma. Špeciálne výchovné zariadenia plnia úlohy pri ochrane detí pred sociálno-patologickými javmi, v prevencii problémového vývinu detí, v prevencii delikventného vývinu detí a pri výkone ústavnej a ochrannnej výchovy. Špeciálne výchovné zariadenia sa delia na:

- * zariadenia výchovnej prevencie a
- * zariadenia náhradnej výchovy.

Medzi zariadenia výchovnej prevencie patrí centrum výchovnej a psychologickkej prevencie, liečebno-výchovné sanatórium a diagnostické centrum.

Zariadenia výchovnej prevencie poskytujú odbornú pomoc deťom zo sociálne alebo výchovne zlyhajúceho prostredia a deťom s narušeným psychosociálnym vývinom za súčasnej práce s rodinou s cieľom zlepšiť a zachovať jej funkcie. Činnosť preventívnych zariadení je zameraná na ochranu detí pred sociálno-patologickými javmi. Medzi zariadenia náhradnej výchovy patria reedukačný domov pre mládež a profesionálna náhradná výchova v rodine. Zariadenia náhradnej výchovy poskytujú výchovu a starostlivosť nahradzujúcu prirodzené rodinné prostredie deťom do 18 rokov veku, prípadne do skončenia prípravy na povolanie. Do zariadenia náhradnej výchovy sa prijímajú deti na základe súdneho rozhodnutia o ústavnej alebo ochrannnej výchove.

128. V sústave základných a stredných škôl sú okrem štátnych škôl zahrnuté súkromné školy, cirkevné školy (základné, stredné, špeciálne), základné umelecké školy a strediská praktického vyučovania. Pôsobnosť pri zabezpečovaní povinnej školskej dochádzky a vo všeobecne pedagogických veciach vykonáva voči súkromným a cirkevným školám Ministerstvo školstva SR. Vzdelanie získané v súkromných a cirkevných školách je rovnocenné vzdelaniu na ostatných školách podľa citovaného školského zákona. Zriaďovanie všetkých druhov škôl je podmienené materiálnymi priestorovými a finančnými podmienkami. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky má v zmysle § 56 zákona NR SR č. 303/198 Z. z. úplné znenie zákona NR SR č. 277/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti právo zriaďovať stredné zdravotnícke školy, riadiť ich a kontrolovať. Vzdelanie poskytnuté na týchto školách zodpovedá úrovni ustanovenej štátom. Stredné zdravotnícke školy poskytujú vzdelanie vyššie odborné, úplné stredné odborné príp. stredné odborné vzdelanie, pričom štúdium je bezplatné. V súčasnosti je v Slovenskej republike 25 štátnych stredných zdravotných škôl a 7 cirkevných stredných zdravotných škôl.

Tabuľky znázornené na ďalších stranách textu udávajú členenie všetkých typov a druhov škôl v Slovenskej republike podľa vyučovacieho jazyka a zriaďovateľa (štátna, súkromná, cirkevná, rezortná a i.) s udaním absolútneho počtu škôl, stredných škôl na 1. až 3. výukovom stupni (vrátane materských škôl, základných škôl, stredných škôl a stredných odborných učilíšť).

I. Základné školy v Slovenskej republike - štátne, súkromné a cirkevné

ZŠ s vyučovacím jazykom	Druh školy	Počet škôl
slovenským	štátna	2077
maďarským	štátna	261
ukrajinským	štátna	8
rusínskym	štátna	4
nemeckým	štátna	1
slovenským	súkromná	3
bulharským	súkromná	1
slovenským	cirkevná	80
maďarským	cirkevná	12

Spolu sa v 2471 základných školách v Slovenskej republike vzdeláva v 29.773 triedach celkom 671.706 žiakov (z toho 670.882 žiakov - štátnych príslušníkov SR, 54.967 žiakov - príslušníkov maďarskej národnosti, 5.546 žiakov - príslušníkov rómskej národnosti, 3.260 žiakov - príslušníkov ostatných národností a 824 cudzincov).

II. Materské školy v Slovenskej republike - štátne, súkromné a cirkevné

Výchovný jazyk	Druh MŠ	Počet MŠ v SR
slovenský jazyk	štátna	2 829

maďarský jazyk	štátna	275
slovensko-maďarský jazyk	štátna	102
ukrajinský jazyk	štátna	34
slovensko-ukrajinský jazyk	štátna	3
nemecký jazyk	štátna	1
slovenský jazyk	súkromná	14
slovenský jazyk	cirkevná	9

Spolu 3310 materských škôl v SR navštevuje v 7.821 triedach celkom 161.818 detí (z toho 147.277 detí slovenskej národnosti, 12.616 detí maďarskej národnosti, 1.199 detí rómskej národnosti, 575 detí ostatných národností a 151 detí cudzincov).

III. Stredné školy v Slovenskej republike - štátne, súkromné a cirkevné

Typ SŠ	Druh SŠ	Počet SŠ v SR
Gymnázium s jazykom slovenským	štátna	136
Gymnázium s jazykom maďarským	štátna	11
Gymnázium s jazykom maďarsko - slovenským	štátna	8
Gymnázium s jazykom slovenským	súkromná	15
Gymnázium s jazykom maďarským	súkromná	1
Gymnázium s jazykom bulharským	súkromná	1
Gymnázium s jazykom slovenským	cirkevná	33
Gymnázium s jazykom maďarským	cirkevná	3
Gymnázium s jazykom anglickým	cirkevná	3
Stredné odborné školy s jazykom slovenským (vrátane zdravotných)	štátna	316
Stredné odborné školy s jazykom maďarsko-slovenským	štátna	15
Stredné odborné školy s jazykom maďarským	štátna	6
Stredné odborné školy s jazykom ukrajinsko-slovenským	štátna	1
Stredné odborné školy pre Rómov	štátna	1
Stredné odborné školy s jazykom slovenským	súkromná	22
Stredné odborné školy s jazykom maďarsko-slovenským	súkromná	2
Stredné odborné školy s jazykom slovenským (vrátane zdravotných)	cirkevná	11

Spolu 209 gymnázií v Slovenskej republike navštevuje v 2609 triedach celkom 76.662 študentov (z toho 70.503 študentov slovenskej národnosti, 5.454 študentov maďarskej národnosti, 554 študentov ostatných národností a 151 študentov - cudzincov).

V 316 stredných odborných školách sa vzdeláva v 3275 triedach celkom 96.128 študentov - (z toho 89.257 študentov slovenskej národnosti, 6.295 študentov maďarskej národnosti, 576 študentov ostatných národností a 44 študentov - cudzincov).

Ministerstvo zdravotníctva SR je zriaďovateľom 21 zdravotníckych stredných škôl, ktoré navštevuje v 284 triedach celkom 8.024 študentov a študentiek.

IV. Stredné odborné učilištia a učilištia v SR - štátne, súkromné a cirkevné

Stredné odborné učilištia a učilištia s vyučovacím jazykom	Druh školy	Počet škôl
slovenským	štátna	320
slovensko-maďarským	štátna	23
maďarským	štátna	4
slovenským	súkromná	6

maďarským	súkromná	3
maďarsko-slovenským	súkromná	2
slovenským	cirkevná	5

Spolu sa v 363 stredných odborných učilištiach vzdeláva v Slovenskej republike v 4374 triedach celkom 102 522 študentov (z toho 93 128 slovenskej národnosti, 8804 maďarskej národnosti, 436 študentov iných národností a 54 cudzincov).

V. Stredné odborné učilištia zriadené rezortom Ministerstva poľnohospodárstva SR

Stredné odborné učilištia zriadené Min. poľnohosp. SR	POČET ŠTUDENTOV SOŠ MP SR		POČET ŠTUDENTOV DNŠ/1 a ŠPZ/2	
ZAMERANIE	spolu	dievčatá	spolu	dievčatá
Pre odvetvia poľnohospodárstva, potravinárstva, lesného a vodného hospodárstva spolu:	14 238	6 968	2 191	1 064
- poľnohospodári	9 216	4 543	1 029	622
- potravinári	3 989	2 425	744	442
- lesníci	1 022	0	418	0
- vodohospodári	11	0	0	0
V ostatných odboroch spolu :	4 549	410	471	27
SPOLU :	18 787	7 378	2 662	1 091

1/ Skratka DNS značí Denné nadstavbové štúdium

2/ Skratka SPZ značí Štúdium popri zamestnaní

129. Vzdelanie je prípustné pre všetkých bez rozdielu veku, pohlavia, politickej a národnostnej príslušnosti. Výchova a vzdelávanie sa uskutočňuje v štátnom jazyku. Občanom českej, maďarskej, nemeckej, poľskej, ukrajinskej a rusínskej národnosti a občanom rómskej národnostnej menšiny sa v primeranom rozsahu zabezpečuje právo na vzdelávanie v ich jazyku.

130. Najväčším problémom vzdelávania na Slovensku je nájst' vhodné motivačné prvky pre niektoré skupiny detí ohrozených sociálno-patologickými javmi. Represívne opatrenia na prinútenie detí plniť povinnú školskú dochádzku neboli úspešné. Časť takýchto detí je poznačená hodnotovým systémom Rómov a ich spôsobom života. V žiadnom štáte Európy, kde žijú početnejšie rómske komunity, sa doteraz nepodarilo k spokojnosti majoritného i minoritného obyvateľstva celkom vyriešiť problémy Rómov. Skvalitnenie výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov je základným predpokladom úspešného riešenia ďalších otázok evidovaných v rómskej spoločnosti. Cielená výchova a primerané vzdelávanie vytvára predpoklad postupnej zmeny hodnotového systému vo vnútri rómskych rodín tak, aby sa vzdelanosť stala akceptovanou hodnotou a zároveň predpokladom na úspešné zvládnutie sociálnych, ekonomických a spoločenských problémov aj samotnými Rómami.

131. Pre žiakov, ktorých treba zo závažných dôvodov ubytovať v mieste školy, možno na základnej škole alebo na špeciálnej škole pre deti so zdravotným postihnutím zriadiť internát a na strednej škole domov mládeže ako súčasť školy, v ktorých sa žiakom poskytuje okrem výchovy aj ubytovanie a stravovanie. Okrem internátu a domova mládeže súčasťami škôl sú školský klub a knižnica.

132. V obciach s nízkym počtom obyvateľov a s ťažkou dostupnosťou ku kultúrnym a vzdelávacím centrám sú do siete základných škôl zaradené školy, ktoré nemožno považovať za plno-organizované školy tzv. malo-triedne školy. Tieto školy patria k historicky najstarším útvarom základného školstva na území Slovenskej republiky. Pracovnými a didaktickými prostriedkami predstavujú špecifickú oblasť školskej sústavy. Za malo-triednu školu sa považuje škola, ktorá nemá na I. stupni základnej školy samostatnú triedu a učiteľa pre každý ročník. V jednej triede sú najmenej dva ročníky a najviac štyri ročníky s jedným učiteľom.

133. Podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve v znení neskorších predpisov sa upravuje pôsobnosť, organizácia a úlohy orgánov štátnej správy v školstve a orgánov školskej správy nasledovne: Štátnu správu na úseku škôl vykonáva riaditeľ školy, okresný (krajský) úrad, Ministerstvo školstva SR a rezortné ministerstvá. Riaditeľ školy zodpovedá za dodržiavanie všeobecne záväzných predpisov, učebných plánov a učebných osnov, za odbornú a pedagogickú úroveň výchovno-vzdelávacej práce školy a za efektívne využívanie prostriedkov určených na zabezpečenie činnosti školy. Zodpovedá aj za riadne hospodárenie s majetkom v užívaní alebo vlastníctve školy. Okrem toho rozhoduje aj o odklade povinnej školskej dochádzky. Okresný (krajský) úrad vykonáva štátnu správu v 2. stupni vo veciach, v ktorých na 1. stupni rozhoduje riaditeľ školy. Na základe zaradenia resp. vyradenia škôl zo siete škôl, ktorej garantom je Ministerstvo školstva SR môžu okresné a krajské úrady zriaďovať a rušiť tieto školy po prerokovaní s orgánom miestnej samosprávy. Pri utváraní podmienok na výchovu a vzdelanie spolupracujú s inými štátnymi orgánmi, obcami, organizáciami a s orgánmi školskej samosprávy. Školskú samosprávu vykonáva Rada školy a Územná školská rada - iniciatívne a poradné samostatné orgány, ktoré vyjadrujú a presadzujú miestne záujmy a záujmy rodičov a pedagógov v oblasti výchovy a vzdelávania. Plnia funkciu verejnej kontroly práce riadiacich pracovníkov škôl, okresných (krajských) úradov a ďalších orgánov a organizácií, ktoré sa podieľajú na utváraní podmienok na výchovu a vzdelávanie v danom regióne (podľa § 7 a § 7/a zákona NR SR č. 301/1999 Z. z., ktorým sa novelizoval zákon SNR č. 542/1990 Zb.). Súčasťou riadenia školstva je aj školská inšpekcia, ktorá plní funkciu kontroly štátu nad úrovňou a výsledkami výchovy, vzdelávania a úloh pedagogického riadenia a materiálno-technických podmienok práce škôl. Školská inšpekcia má nezávislé postavenie ako orgán štátnej správy v školstve v zmysle § 8 a § 8/a zákona NR SR č. 301/1999 Z. z.).

134. Priemerné platy väčšiny pracovníkov školstva nezodpovedajú v Slovenskej republike vysokým vzdelanostným a kvalifikačným požiadavkám kladeným na pedagogických a vedeckých pracovníkov. Aj napriek čiastkovým úpravám výška miezd učiteľov nie je na želiteľnej úrovni. V porovnaní s inými podobnými sociálnymi skupinami, ako sú sudcovia, ekonómovia a právnici je veľmi nízka. To spôsobuje, že pretrváva odchod schopných učiteľov a do rezortu naďalej nastupujú čerství absolventi vysokých škôl. Medzi pedagogickými pracovníkmi v sústave základných a stredných škôl je väčšie zastúpenie žien. Feminizácia školstva je jeden z problémov slovenského školstva.

135. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky z 19.11.1998 predložené Národnej rade SR vo všeobecnej časti konštatuje, že výchova a

vzdelávanie sú jednou z najvýznamnejších a trvalých priorít. Venuje osobitnú pozornosť problematike vysokého školstva a predpokladá:

- * postupné zvyšovanie počtu študentov na vysokých školách bez dosahu na zníženie kvality,
- * presadzovanie viaczdrojového systému financovania a hospodárenia vysokých škôl ako neziskových organizácií.
- * príprava nového zákona o vysokých školách, ktorý bude mať európske parametre,
- * prístup k diferenciacii vysokých škôl a ich vnútornej diverzifikácie,
- * zvýšenie vzdelanostnej úrovne občanov patriacich k národnostným menšinám,
- * riešenie prípravy pedagógov pre školy s vyučovacím jazykom menšín,
- * stabilizovať postavenie učiteľov a pracovníkov školstva zákonom o štátnej (verejnej) službe.

136. Výchovno-vzdelávací proces na základných, špeciálnych, stredných a vysokých školách smeruje k harmonickému rozvoju duševných, psychických a fyzických schopností žiaka (študenta) s cieľom pripraviť ho na aktívny život v dospelosti. V súčasnosti prechádza výchova a vzdelávanie kvalitatívnymi zmenami s dôrazom na humanizáciu, demokratizáciu a toleranciu. Jedným z hlavných vzdelávacích princípov našej multikultúrnej občianskej spoločnosti je poskytnúť celoživotné vzdelávanie s rovnakou možnosťou pre všetkých občanov bez rozdielu pleti, príslušnosti k národnostným menšinám alebo náboženského vyznania. Tento princíp sa uplatňuje v projektoch a programoch vzdelávania detí zo sociálne a jazykovo zanedbaného a znevýhodneného prostredia. Jedným z takýchto úspešných programov je nadácia Škola dokorán.

Článok 14

Každý štát, zmluvná strana Paktu, ktorý v čase, keď sa stane zmluvnou stranou, nevie zabezpečiť na materskom území alebo na inom území pod svojou právomocou povinné základné bezplatné vzdelanie, sa zaväzuje vypracovať a prijať v priebehu dvoch rokov podrobný plán opatrení na postupné zavádzanie zásady povinného a bezplatného vzdelávania pre všetkých, a to v primeranom čase, ktorý sa v pláne určí.

137. Odpovede na otázky týkajúce sa článku 14 a implementácie bezplatného vzdelania v Slovenskej republike boli zodpovedané v texte k článku 13.

Článok 15

- 1. Štáty, zmluvné strany Paktu, uznávajú právo každého :**
- a) zúčastniť sa na kultúrnom živote;
 - b) užívať plody vedeckého pokroku a jeho využitia;
 - c) požívať ochranu morálnych a materiálnych záujmov, ktoré vyplývajú z jeho vedeckej, literárnej alebo umeleckej tvorby.

2. Opatrenia, ktoré majú urobiť štáty, zmluvné strany Paktu, na dosiahnutie plného uskutočnenia tohto práva, budú zahŕňať aj tie, ktoré sú nevyhnutné na zachovanie, rozvoj a šírenie vedy a kultúry.

3. Štáty, zmluvné strany Paktu, sa zaväzujú rešpektovať slobodu nevyhnutnú pre vedecký výskum a tvorivú činnosť.

4. Štáty, zmluvné strany Paktu, uznávajú prospech vyplývajúci z povzbudzovania a rozvoja medzinárodných stykov a spolupráce vo vedeckej a kultúrnej oblasti.

138. Východisková správa k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien predložená v roku 1996 Výboru OSN (CEDAW) uviedla v článku 106 údaje k právu na kultúrny život v Slovenskej republike (dokument CEDAW/C/SVK/1 z 20. júla 1996). Následne v roku 1999 bola Slovenskou republikou predložená Východisková, druhá a tretia periodická správa k Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, v ktorej boli otázky práva na kultúrny život a vedecký pokrok spracované v časti 5 (e) (vi) v článkoch 62 až 65.

139. Právo prístupu ku kultúrnemu bohatstvu je zaručené Ústavou SR v článku 43, ktorý znie: „Sloboda vedeckého bádania a umenia sa zaručuje. Práva na výsledky tvorivej, duševnej činnosti chráni zákon. Právo prístupu ku kultúrnemu bohatstvu sa zaručuje za podmienok ustanovených zákonom“.

140. Právo na ochranu kultúrneho dedičstva je zakotvené v 6. oddieli čl. 44 ods. 2 Ústavy SR : „Každý je povinný chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo“.

141. V oblasti plnenia základných demokratických ideálov predstavuje knižnica miestne centrum informácií, ktoré sprístupňuje používateľom všetky druhy poznatkov a informácií. Knižný fond a poskytované služby musia byť kvalitné podľa miestnych potrieb a musia zahŕňať všetky druhy príslušných médií. Nesmú sa stať predmetom akejkolvek formy ideologickej, politickej a náboženskej cenzúry, ani byť pod vplyvom komerčných tlakov. Fond knižnice odráža súčasný trend a vývoj spoločnosti a slúži tiež ako pamäť ľudského snaženia. Služby poskytované verejnou knižnicou sú na báze rovnocenného prístupu všetkých bez ohľadu na vek, rasu, pohlavie, vyznanie, jazyk či sociálne postavenie.

142. Knižnično-informačné služby sú v Slovenskej republike poskytované občanom v mestách a obciach predovšetkým prostredníctvom verejných, vedeckých a akademických knižníc. Najrozšírenejšou sieťou je sieť verejných knižníc t.j. obecných a mestských, ktoré zriaďujú a financujú obce a sieť štátnych krajských a regionálnych knižníc, zriaďovaných krajskými úradmi. Na činnosť štátnych verejných knižníc bolo v roku 1998 vynaložených vyše 160 miliónov Sk. V mnohých slovenských obciach je knižnica jediným kultúrnym zariadením. V Slovenskej republike je 2705 verejných knižníc, z toho je však 2255 obecných knižníc s neprofesionálnymi pracovníkmi, kde je výpožičná služba len niekoľko dní v týždni. Pomerne vysoký počet verejných mestských a obecných knižníc súvisí s povinným budovaním verejných knižníc na území bývalej ČSR po prijatí 1. knižného zákona

v roku 1919. V tomto výpočte nie sú zahrnuté interné knižnice ministerstiev a iných štátnych orgánov a organizácií, ktoré slúžia ako príručné knižnice len pre zamestnancov a neposkytujú služby verejnosti.

143. V registri múzeí a galérií Slovenskej republiky je registrovaných 82 múzeí, ktoré zriaďujú štátne orgány a organizácie, obce a iné právnické a fyzické osoby. Okrem Ministerstva kultúry SR, ktoré je zriaďovateľom 3 múzeí s celoslovenskou pôsobnosťou (Slovenské národné múzeum v Bratislave, Slovenské technické múzeum v Košiciach a Múzeum Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici) je 12 špecializovaných štátnych múzeí zriadených ústrednými orgánmi štátnej správy (napr. Slovenské banské múzeum, Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva, Múzeum obchodu, Múzeum polície). V zriaďovateľskej pôsobnosti krajských úradov je v súčasnosti 42 regionálnych múzeí vlastivedného charakteru. Mestá a obce sú zriaďovateľmi múzeí len výnimočne, ako je to v prípade Bratislavy (Mestské múzeum). Z verejných zdrojov sú financované aj 3 múzeá, ktorých zriaďovateľom je Matica slovenská a sú zaradené do Pamätníka národnej kultúry Matice slovenskej. Viacero typov múzeí je len v mestách Bratislava, Martin, Liptovský Mikuláš, Banská Bystrica, Nitra a Košice. Jediným prípadom, kde je viac múzeí toho istého zriaďovateľa je mesto Banská Bystrica (Stredoslovenské múzeum- vlastivedného typu, Literárne a hudobné centrum - obe v pôsobnosti Krajského úradu Banská Bystrica).

144. V Registri múzeí a galérií je evidovaných 21 galérií, z toho zriaďovateľom Slovenskej národnej galérie v Bratislave je Ministerstvo kultúry SR, 17 štátnych galérií je v zriaďovateľskej pôsobnosti krajských úradov a 3 galérie zriadili obce (Bratislava, Košice - Staré mesto, Dobšiná). Duplicita dvoch alebo viacerých galérií zriadených tým istým zriaďovateľom sa nevyskytuje.

145. V pôsobnosti Ministerstva kultúry SR sú 2 celoštátne osvetové inštitúcie - Národné osvetové centrum v Bratislave a Slovenská ústredná hviezdáreň v Hurbanove. Krajské úrady zriaďujú 37 regionálnych osvetových stredísk, ktoré plnia metodické a organizačné funkcie predovšetkým v oblasti záujmových činností a kultúrno-vzdelávacích aktivít pre špecifické skupiny občanov.

146. Špecializovanými osvetovými zariadeniami je 17 hviezdární a planetárií, ktorých zriaďovateľmi sú krajské úrady alebo sú organizačnými zložkami iných právnických osôb (viacero hviezdární integrovaných v kraji do jedného subjektu). Po prijatí zákona o obecnom zriadení v roku 1990 väčšina miestnych osvetových stredísk prešla do zriaďovateľskej pôsobnosti obcí, pričom ich počet bol značne redukovaný, čo súviselo s nedostatkom finančných prostriedkov obcí. Z týchto dôvodov mnohé objekty pôvodne určené na kultúrne aktivity (kultúrne domy) sú využívané na iné, prevažne komerčné aktivity. Samosprávou je zriadených 71 mestských kultúrnych stredísk. Nedostatok profesionálnych kultúrnych pracovníkov v obciach supľujú prostredníctvom výkonnej činnosti pracovníci štátnych osvetových stredísk.

147. Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky poskytlo účelové finančné prostriedky na menšinové kultúry z dvoch finančných zdrojov:

- z finančného rozpočtu MK SR na činnosť inštitúcií, ktoré majú v zriaďovacích listinách povinnosť rozvíjať menšinové kultúry,

- z účelových prostriedkov rozpočtovej kapitoly MK SR na financovanie projektov (právnických a fyzických osôb, občianskych združení, nadácií a záujmových združení právnických osôb) zameraných na uskutočňovanie kultúrnych aktivít a vydávanie periodickej a neperiodickej tlače.

Z posledného sčítania obyvateľov Slovenskej republiky v roku 1991 a podľa Správy Štatistického úradu SR z 31.12.1994 vyplýva, že z celkového počtu 5 356 207 obyvateľov SR sa prihlásilo k príslušníkom národnostných menšín 766 107 osôb, čo predstavuje 14,3 %. Spomedzi 12 národnostných menšín (Maďarov, Rómov, Čechov, Rusínov, Ukrajincov, Nemcov, Moravanov a Slezanov, Chorvátov, Poliakov a Bulharov) je najpočetnejšou maďarská menšina, ku ktorej sa prihlásilo 568 714 občanov. Druhou najpočetnejšou menšinou je rómska menšina. Treťou v poradí je česká menšina, ku ktorej sa prihlásilo 51. 293 občanov. Doposiaľ sa neprihlásila k svojej identite židovská menšina, ktorá sa aktivizuje na báze „náboženskej obce“. Slovenská republika na rozvoj židovskej kultúry vynakladá prostriedky, čoho dôkazom bolo zriadenie Židovského múzea v Bratislave, obnova kultúrnych pamätihodností židovskej kultúry na území SR. Ministerstvo kultúry SR zriadilo Múzeum kultúry Karpatských Nemcov, Múzeum chorvátskej kultúry a Múzeum rómskej kultúry. Postavenie národnostných menšín v Slovenskej republike komplexne upravuje Ústava Slovenskej republiky v článku 12 až 34, príslušné zákony Národnej Rady SR a Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín, ktorý nadobudol účinnosť 1.februára 1998. Slovenská republika je povinná každoročne predkladať generálnemu tajomníkovi Rady Európy komplexnú správu o implementácii Rámcového dohovoru Rady Európy na ochranu národnostných menšín v Slovenskej republike (SR predložila správu v máji 1999).

148. Rozvoj kultúry národnostných menšín, materinského jazyka je zabezpečený prostredníctvom Ministerstva kultúry SR v niekoľkých rovinách:

-poskytovaním účelových prostriedkov štátu na kultúrne aktivity občianskych združení, ktoré rozvíjajú menšinovú kultúru. Ministerstvo kultúry SR poskytuje finančné prostriedky týmto združeniam:

- Csemadok - maďarský spoločenský a kultúrny zväz na Slovensku,
- Maďarské ľudové hnutie za zmierenie a prosperitu,
- Rómske kultúrne zväzy - Romani kultúra, Roma Gemer, Kultúrny zväz rómskeho spoločenstva,
- Český spolok na Slovensku
- Spolok Moravanov na Slovensku,
- Karpatonemecký spolok na Slovensku,
- Rusínska obroda,
- Chorvátsky kultúrny zväz na Slovensku,
- Kultúrny zväz Bulharov a ich priateľov na Slovensku,
- Kultúrny spolok židovských občanov
- poskytovaním finančného príspevku pre vydávanie periodickej tlače nasledovne:
 - 7 periodík pre maďarskú menšinovú kultúru,
 - 4 periodiká pre ukrajinskú menšinovú kultúru,
 - 3 periodiká pre rómsku menšinovú kultúru,
 - 2 periodiká pre rusínsku menšinovú kultúru,
 - 1 periodikum pre českú menšinovú kultúru,
 - 1 periodikum pre moravskú menšinovú kultúru,

- 1 periodikum pre nemeckú menšinovú kultúru
 - prílohy v denníku Hlas ľudu v jazyku príslušníkov menšinových kultúr,
 - prílohy v denníku Slovenská republika v jazyku príslušníkov menšinových kultúr a
 - prílohy v periodiku MARK BBDO v jazyku príslušníkov menšinových kultúr.
- poskytovaním finančných prostriedkov pre vydávanie neperiodickej literatúry. Jednotlivé tituly vydávajú vydavateľstvá, ktoré získajú finančné prostriedky na základe výberového konania alebo sa poskytujú vydavateľstvám, zriadeným pri jednotlivých kultúrnych zväzoch, rozvíjajúcich menšinové kultúry.
- poskytovaním finančných prostriedkov pre príspevkové organizácie zabezpečujúce rozvoj menšinovej kultúry. Finančné prostriedky poskytnuté na menšinové kultúry za obdobie od 1.1.1995 do 1.1.1999 uvádza **príloha č. 12**. Rozpis finančných prostriedkov poskytnutých pre menšiny v SR na kultúrne podujatia, na periodickú a neperiodickú tlač za obdobie 1997-1998 znázorňujú **prílohy č. 13 až 15**.

149. V štátnom rozpočte na rok 2000 sa upustilo od vyčlenenia finančných prostriedkov v kapitole kultúra na menšinové kultúry a kultúrne aktivity národnostných menšín. Schválený rozpočet pre kapitolu kultúra krajských úradov predstavoval v roku 2000 celkom 784 891 tis. SK.

150. Úprava vzťahov vznikajúcich v súvislosti s vytvorením, použitím a šírením literárnych diel, vedeckých diel a umeleckých diel je predmetom autorského zákona (č. 383/1997 Z. z.) s cieľom chrániť práva a oprávnené záujmy autorov diel vrátane autorov počítačových programov a bázy dát, výkonných umelcov, výrobcov zvukových záznamov, výrobcov zvukovo-obrazových záznamov, rozhlasových a televíznych vysielateľov.

151. Dvojročné uplatňovanie Autorského zákona č. 383/1997 Z. z. poukázalo na opodstatnenosť rozšíriť ochranu digitálnych informačných technológií v SR. Východiskom pre navrhované zmeny v rámci príprav novelizácie autorského zákona je zapracovanie ustanovení medzinárodnej zmluvy Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO) o autorskom práve a ustanovenia medzinárodnej zmluvy WIPO o výkonoch a zvukových záznamoch do novely zákona o autorskom práve. Obe zmluvy po predchádzajúcom súhlase Národnej rady SR ratifikoval prezident Slovenskej republiky a ratifikačné listiny boli 14. januára 2000 uložené u generálneho riaditeľa WIPO. Plánovanou novelou sa odstráni jediná oblasť, v ktorej slovenský autorský zákon nebol kompatibilný s platnými právnymi normami Európskej únie.

152. Pôvodná právna úprava sa rozširuje najmä o :

- výhradné právo autorov, výkonných umelcov a výrobcov zvukových záznamov povoliť verejný prenos ich diel, vystúpení záznamov prostredníctvom drôtových a bezdrôtových spojení tak, aby boli z akéhokoľvek miesta a v akomkoľvek čase (t.j. prenos prostredníctvom internetu),
- výhradné právo autorov na rozširovanie rozmnožení ich diel predajom alebo iným prevodom vlastníctva na území niektorej zo zmluvných strán,
- výhradné právo autorov udeliť súhlas na komerčný nájom ich diel verejnosti, či sú to počítačové programy, audiovizuálne diela alebo diela zachytené na zvukových záznamoch, za podmienok stanovených v zmluve,

- ochranu informácií na správu práv a ochranu technologických opatrení, ktoré používajú nositelia práv v digitálnom prostredí.

153. Legislatívne predpisy Slovenskej republiky v oblasti kultúry sú tieto:

- zákon SNR č. 4/1958 Zb. o ľudovej umeleckej výrobe a umeleckých remeslách
- zákon SNR č.52/1959 Zb. o osvetovej činnosti (Osvetový zákon) v znení neskorších predpisov
- zákon SNR č. 53/1959 Zb. o jednotnej sústave knižníc (Knižničný zákon) v znení neskorších predpisov
- zákon č. 79/1959 Zb. o zrušení dane z predstavení
- zákon č. 81/1966 Zb. o periodickej tlači a ostatných hromadných informačných prostriedkoch v znení neskorších predpisov
- zákon SNR č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti
- vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 21/1988 Zb. ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona SNR č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti
- zákon č. 95/1991 Zb. o štátnom fonde kultúry Pro Slovakia v znení neskorších predpisov
- zákon SNR č. 254/1991 Zb. o Slovenskej televízii v znení neskorších predpisov
- zákon SNR č. 255/1991 Zb. o Slovenskom rozhlase v znení neskorších predpisov
- zákon NR SR č.13/1993 Z.z. o umeleckých fondoch v znení zák. č. 283/1997 Z. z. - zákon NR SR č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku SR
- zákon NR SR č. 1/1996 Z. z. o audiovizíii v znení zákona č. 116/1998 Z. z.
- zákon č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel
- zákon č. 383/1997 Z. z. (Autorský zákon) a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa Colný zákon v znení neskorších predpisov
- zákon č. 384/1997 Z. z. o divadelnej činnosti
- zákon č. 385/1997 Z. z. o Slovenskom národnom divadle
- zákon č. 115/1998 Z. z. o múzeách a galériách a o ochrane predmetov muzeálnej hodnoty a galerijnej hodnoty
- vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 392/1998 Z.z. o odbornej správe zbierkových muzeálnych predmetov a galerijných zbierkových predmetov

+ + + + +

Z á v e r

154. Spracovatelia textu vychádzali z rozsiahlej dokumentácie Výboru, z ním prijatých odporúčaní a všeobecných komentárov, ktoré poskytli pri príprave materiálu neoceniteľnú pomoc.

155. Pri príležitosti Dňa ľudských práv a 50. výročia prijatia Všeobecnej deklarácie ľudských práv prijala vláda Slovenskej republiky 9. decembra 1998 vyhlásenie, v ktorom uviedla, že je odhodlaná rešpektovať aj v budúcnosti všetky princípy obsiahnuté v deklarácii a mieni dobudovať v Slovenskej republike účinný systém ochrany ľudských práv v intenciách demokratického právneho štátu.

+ + + + +

O b s a h

	<u>Článok</u>	<u>Strana</u>
Úvod	1 - 3	1 - 2
Všeobecné informácie	4 - 11	2 - 5
Implementácia jednotlivých článkov Paktu	12 - 153	5 - 55
Článok 1.	13 - 15	5 - 6
Článok 2.	16	6 - 7
Článok 3.	17 - 18	7
Článok 4.	19	7 - 8

Článok 5.	20	8 - 9
Článok 6.	21 - 29	9 - 13
Článok 7.	30 - 43	13 - 18
Článok 8.	44 - 53	18 - 21
Článok 9.	54 - 80	21 - 30
Článok 10.	81 - 92	31 - 33
Článok 11.	93 - 107	33 - 38
Článok 12.	108 - 123	38 - 43
Článok 13.	124 - 136	43 - 50
Článok 14.	137	50
Článok 15.	138 - 153	51 - 55
Z á v e r	154 - 155	56
O b s a h		57
Zoznam príloh		58

+ + +

Z o z n a m p r í l o h

- Príloha č. 1.** Nezamestnanosť v SR (špecifikácia podľa veku a vzdelania)
- Príloha č. 2.** Členská základňa odborových zväzov KOZ SR 1996 - 1998
- Príloha č. 3.** Ukazovatele pracovnej úrazovosti v SR v r. 1989, 1993 a 1998
- Príloha č. 4.** Priemerné mesačné mzdy v SR v rokoch 1991 až 1999
- Príloha č. 5.** Spotreba potravín na obyvateľa v SR za obdobie 1990 - 1999
- Príloha č. 6.** Výživové dávky na obyvateľa za deň v Slovenskej republike

- Príloha č. 7.** Vývoj úmrtí, úmrtnosti a štandardizovanej úmrtnosti v SR na päť najčastejších príčin smrti za obdobie 1990 - 1998
- Príloha č. 8.** Štandardizovaná úmrtnosť podľa pohlavia a príčin smrti v SR
- Príloha č. 9.** Prehľad zdravotníckych zariadení v SR k 31.12.1998
- Príloha č. 10.** Priemerné výdavky na žiaka na štátnych ZŠ v r. 1991 - 1999
Priemerný počet žiakov na triedu v štátnych ZŠ v r. 1991- 99
- Príloha č. 11.** Zoznam špeciálnych štátnych škôl v SR (počet škôl, tried a žiakov)
- Príloha č. 12.** Finančné prostriedky poskytnuté na menšinové kultúry (1995-98)
- Príloha č. 13.** Finančné prostriedky poskytnuté na kultúrne podujatia (1995-98)
- Príloha č. 14.** Finančné prostriedky poskytnuté na periodickú tlač (1997-98)
- Príloha č. 15.** Finančné prostriedky poskytnuté na neperiodickú tlač (1997-98)

+ + +